

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: bakalářský
Studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika pro vychovatele

Aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením Active Policy of Employing of People with Disabilities

Bakalářská práce: 09–FP–KSS–1045

Autor:
Jarmila Stránská

Podpis:

Adresa:
Široká 4798/24
466 01, Jablonec nad Nisou

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Thelenová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
77	6	0	10	27	4 + 1 CD

V Liberci dne: 20. 4. 2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

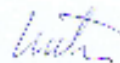
pro (kandidát): Jarmila Stránská
adresa: Jablonce nad Nisou, Široká 4798/24
studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika pro vychovatele
Název BP: Aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením
Název BP v angličtině: Active Policy of Employing of People with Disabilities
Vedoucí práce: Mgr. Karolína Sýkorová
Konzultant:
Termín odevzdání: 15.4.2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrěch. Katedry rovněž formulují požadavky na zadání.
Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stučné, resp. metodické pokyny) na katedrěch
a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TUL v Liberci.

V Liberci dne 20.3.2009

děkan

vedoucí katedry

Provzal (kandidát): JARMILA STRÁNSKÁ

Datum: 12.4.2009

Podpis:

Název BP: AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Šfárová Podpis:

Cíl: Analyzovat vybrané služby aktivní politiky zaměstnanosti vůči osobám se zdravotním postižením ve vybraném regionu

Požadavky:

1. studium odborné literatury a zdrojů
2. formulace teoretických východisek
3. realizace předvýzkumu
4. projektování průzkumu
5. sběr dat a jejich interpretace
6. formulace závěrů a návrhů opatření

Metody:

1. analýza sekundárních zdrojů
2. dotazování

Literatura:

1. ČERVINKA, Tomáš. Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2007. ISBN 978-80-7263-382-1
2. KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika. 4., přeprac. a aktualiz. vydání. Praha: Aspi, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1
3. MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. vydání. Praha: Slon, 2002. ISBN 80-86429-08-3
4. NOVOSAD, Libor. Základy speciálního poradenství. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-498-6
5. VITÁSKOVÁ, Jarmila. Podporované zaměstnávání jako způsob pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením. Olomouc, 2006.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Liberci dne: 20. 4. 2010

Jarmila Stránská

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě upřímně poděkovala vedoucí práce Mgr. Kateřině Thelenové za trpělivost, vstřícnost, vedení a cenné rady při psaní bakalářské práce.

Název bakalářské práce: Aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením

Jméno a příjmení autora: Jarmila Stránská

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kateřina Thelenová

Anotace

Bakalářská práce se zabývala problematikou zaměstnávání osob se zdravotním postižením v Libereckém kraji.

Cílem bylo zanalyzovat vybrané služby aktivní politiky zaměstnanosti vůči osobám se zdravotním postižením ve vybraném regionu a podat ucelený přehled o problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Smysl práce spočíval v analýze problémů spojených s pracovním uplatněním občanů se zdravotním postižením a vymezením vztahu speciální pedagogiky k této oblasti. Veškeré informace a údaje byly získány metodou analýzy dostupných (sekundárních) zdrojů, studiem webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, Českého statistického úřadu, Libereckého kraje aj., dalších dostupných dokumentů, odborné literatury, legislativy. Průzkum byl realizován metodou dotazování a následován analýzou dat z dotazníkových šetření. Hlavním závěrem z dotazníkového průzkumu bylo zjištění, že většina organizací spatřuje problém v nedostatku finančních prostředků.

Jedním z hlavních navrhovaných opatření byla podpora aktivní politiky zaměstnanosti větším objemem finančních prostředků ze strany státu, např. v oblasti rekvalifikací, chráněných pracovních dílen a chráněných pracovních míst.

Klíčová slova:

Zdravotní postižení, osoby se zdravotním postižením, aktivní politika zaměstnanosti, pracovní uplatnění, speciální pedagogika, rekvalifikace, chráněné pracovní místo, chráněná pracovní dílna.

Název bakalářské práce: Aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením

Název bakalářské práce v německém jazyce: Aktive Beschäftigungspolitik der Personen mit gesundheitlicher Beschädigung

Jméno a příjmení autora: Jarmila Stránská

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kateřina Thelenová

Annotation

In meiner Abschlussarbeit beschäftige ich mich mit der Problematik der Beschäftigung von Personen mit gesundheitlicher Beschädigung in der Region Liberec.

Das Ziel meiner Arbeit war es, ausgewählte Dienstleistungen der aktiven Beschäftigungspolitik gegenüber Personen mit gesundheitlicher Beschädigung in der ausgewählten Region zu analysieren und eine komplexe Übersicht über die Problematik der Beschäftigung von Personen mit gesundheitlicher Beschädigung vorzulegen. Der Sinn meiner Arbeit lag in der Analyse der Probleme, die mit der Durchsetzung der Bürger mit gesundheitlicher Beschädigung auf dem Arbeitsmarkt verbunden sind und in der Abgrenzung der Beziehung der Spezialpsychologie zu diesem Bereich. Sämtliche Informationen und Daten wurden durch Analyse von zugänglichen (sekundären) Quellen erworben, durch das Studium der Webseiten des Ministeriums für Arbeit und Soziale Angelegenheiten, des Tschechischen Statistikamtes, der Region Liberec und weiterer zugänglichen Dokumente, der Fachliteratur und Legislative. Die Erforschung wurde mit der Methode der Befragung durchgeführt und der darauffolgenden Analyse der Daten aus der Fragebogenumfrage. Die Hauptfolgerung aus der Fragebogenforschung war

die Feststellung, dass die meisten Organisationen das Problem in dem Mangel an Finanzmitteln sehen.

Eine der wichtigsten von mir vorgeschlagenen Maßnahmen war Unterstützung der aktiven Beschäftigungspolitik mit mehr Finanzmitteln vom Staat, z.B. im Bereich der Umqualifizierung, der geschützten Arbeitswerkstätten und Arbeitsstellen.

Schlüsselwörter:

Gesundheitliche Beschädigung, Personen mit gesundheitlicher Beschädigung, aktive Beschäftigungspolitik, Durchsetzung auf dem Arbeitsmarkt, Spezialpädagogik, Umqualifizierung, geschützte Arbeitsstelle, geschützte Arbeitswerkstatt.

Název bakalářské práce: Aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Active Policy of Employing of People with Disabilities

Jméno a příjmení autora: Jarmila Stránská

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kateřina Thelenová

Annotation

In my thesis I dealt with the problem of employment of people with a health handicap in the Liberec region.

The aim of my paper was to analyse chosen services provided by active employment policy to people with a health handicap in the chosen region and to present a comprehensive survey of the problems connected with the employment of people with a health handicap. The purpose of my work was to analyse the problem of placement of these people onto the job market and to define the relation of special pedagogy to this field. All information and data were gained with the help of analysis of available (secondary) sources, by the study of the websites of the Ministry of Labour and Social Matters, the Czech Bureau of Statistics, the Liberec region and of other available documents, specialist literature and legislation. My research was carried out by the method of questioning and followed by analysis of the data in the questionnaires. The most important conclusion following from the questionnaire survey was the fact that most organisations saw the problem in a shortage of financial means.

One of the main measures proposed to be taken is the support of the active employment policy by more funds on the part of the state, e.g. in the field of requalification, protected workshops and protected jobs.

Key words:

Health handicap, people with a health handicap, active employment policy, placement in the job market, special pedagogy, protected job, protected workshop.

OBSAH

ÚVOD.....	14
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	17
1.1 Vymezení pojmů	18
1.2 Osoby se zdravotním postižením	21
1.3 Status osob se zdravotním postižením.....	22
1.4 Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením.....	23
2 Politika zaměstnanosti.....	24
2.1 Evidence osob se zdravotním postižením na úřadech práce	28
2.2 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením	30
2.3 Chráněná pracovní místa a chráněné pracovní dílny.....	31
3 Aktivní politika zaměstnanosti.....	33
3.1 Rekvalifikace občanů se zdravotním postižením	34
3.2 Specializované rekvalifikační kurzy	36
3.3 Povinnosti zaměstnavatelů	37
3.4 Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.....	38
4 Sociální zabezpečení	39
5 Projekty trhu práce	40
6 Role speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti.....	41
6.1 Cíle a metody speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti	42
6.2 Poradny při sdruženích zdravotně postižených	44
6.2.1 Střediska pro poradenství a sociální rehabilitaci.....	44
6.2.2 Poradenské aktivity svépomocných sdružení.....	45
6.2.3 Centra samostatného života.....	46
7 PRAKTICKÁ ČÁST	47
7.1 Metodika průzkumu	47
7.2 Cíl praktické části.....	47
7.3 Prostředí průzkumu	47
7.4 Formulace hlavních předpokladů	49
7.5 Popis metody	49

7.6	Výzkumný vzorek	50
7.7	Prezentace a interpretace dat	56
7.8	Ověření předpokladů a shrnutí výsledků	68
ZÁVĚR.....		70
NÁVRH OPATŘENÍ		72
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		74
SEZNAM PŘÍLOH		77

ÚVOD

Lidé se zdravotním postižením jsou přirozenou součástí České republiky, dotýkají se jich a jejich život ovlivňují stejné podmínky a události jako všechny ostatní obyvatele. Zdravotní postižení však představuje jednu z nejtěžších životních zkoušek, na rozdíl od řady dalších skutečností, jež může jejich nositel ovlivnit, se jedná o událost, která je na vůli člověka většinou nezávislá. Lidé se zdravotním postižením představují oprávněný objekt tzv. cílené společenské solidarity. Vedle toho, zvláště z pohledu orgánů veřejné správy, představují i skupinu, jež přímo i nepřímo ovlivňuje značnou část hrubého domácího produktu.

Cílem předložené bakalářské práce je zanalyzovat vybrané služby aktivní politiky zaměstnanosti vůči osobám se zdravotním postižením ve vybraném regionu a vytvořit (podat) ucelený přehled o problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením, včetně opatření aktivní politiky zaměstnanosti v souvislosti se začleněním osob se zdravotním postižením na trh práce, a to na základě analýzy dostupných zdrojů, odborné literatury, legislativy a dotazování, tj analýzy dat z dotazníkových šetření.

Prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku je, pro účely bakalářské práce, podstatné zjišťování situace v občanských sdruženích pro osoby se zdravotním postižením.

Smysl práce spočívá v analýze problémů spojených s pracovním uplatněním občanů se zdravotním postižením a vymezením vztahu speciální pedagogiky k této oblasti. Důvodem výběru tématu byla úzká souvislost se studijním oborem, který studuji, a tím je speciální pedagogika pro vychovatele. Je třeba danou oblast prozkoumat, protože v rámci studia speciální pedagogiky jsou sociálně politické aspekty diskutovány jen okrajově a speciální pedagogika je jejich organickou součástí a ve věci pedagogické práce s lidmi se speciálními potřebami je třeba rozumět i této sociální situaci dané pozicí na trhu práce.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám situací občanů se zdravotním postižením z hlediska jejich zaměstnatelnosti, legislativy a dalších odborných zdrojů.

Teoretická část práce je uspořádána do šesti hlavních kapitol. První se zabývá vymezením pojmů, prokazováním - popisem statutu osob se zdravotním postižením a zaměstnáváním občanů podle zákoníku práce. Druhá část popisuje politiku zaměstnanosti, tzn. evidenci osob se zdravotním postižením na úřadech práce, podporu zaměstnávání těchto osob a chráněná pracovní místa a pracovní dílny. Třetí část pojednává o aktivní politice zaměstnanosti a o povinnostech zaměstnavatelů ve vztahu k těmto osobám a rovněž se zabývá právními aspekty zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Čtvrtá část se zabývá sociálním zabezpečením. V kapitole páté jsou popsány některé projekty, jejichž hlavním cílem je především zajištění motivací, školení a zařazení nezaměstnaných osob se zdravotním postižením nebo zdravotním omezením na trh práce a poslední šestá kapitola je věnována roli speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti.

Z výše uvedeného vyplývá, že text je určen zejména pro studující speciální pedagogiky, pro lepší představivost sociálního kontextu a komplexnost problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením, ve které se klienti nachází.

V části praktické je uvedeno samotné dotazníkové šetření. Bude prezentován realizovaný praktický průzkum s cílem zmapovat, zanalyzovat opatření aktivní politiky zaměstnanosti, v souvislosti se začleněním osob se zdravotním postižením na trh práce, v občanských sdruženích v Libereckém kraji a zhodnotit situaci v oblasti zaměstnanosti osob se zdravotním postižením, tzn. pracovní uplatnění občanů se zdravotním postižením. Všechny informace a údaje jsou získány metodou analýzou dostupných (sekundárních) zdrojů, studiím webových stránek a dalších dostupných dokumentů, odborné literatury, legislativy, metodou dotazování, tj. analýzou dat z dotazníkových

šetření, na vzorku respondentů z řad občanských sdružení a organizací Libereckého kraje. Průzkum vychází z hlavního předpokladu, a to, že hlavním problémem organizací a institucí je nedostatek finančních prostředků.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Podle statistik OSN a Světové zdravotnické organizace (WHO) na světě žije asi 500 milionů lidí se zdravotním znevýhodněním. V EU tvoří 10 % populace osoby se zdravotním postižením. V České republice se v různých zdrojích hovoří o různých počtech zdravotně postižených, přičemž podle údajů ČSÚ je v ČR těchto občanů celkem 656 tisíc ve věku 15 let a více. Ve skupině ekonomicky aktivních osob je podíl zaměstnaných občanů s postižením na jejich celkovém počtu pouze 15,7 % a pouze 5,2 % uchazečů o zaměstnání, kteří z nějakého důvodu nemají zaměstnání. Z toho vyplývá, že 79,1 % zbývajících osob se zdravotním postižením se o práci neuchází vůbec. Pro tuto skutečnost se nabízí řada důvodů, a to např. nedostatečná informovanost osob se zdravotním postižením o souladu pobírání invalidního důchodu a mzdy či platu, nedostatečná vzájemná vstřícnost zaměstnavatelů a osob se zdravotním znevýhodněním, neodpovídající kvalifikace, vzdělání osob se zdravotním postižením, nedostatečná orientace a informovanost na trhu práce a v nabídkách zaměstnání a v neposlední řadě nízká motivovanost daná mimo jiné i „jistotou“ invalidního důchodu a nejistotou zaměstnání.¹

Politika zaměstnanosti je vytvářena s ohledem na individuální schopnosti, charakteristiky a předpoklady k práci handicapovaných, z důvodu ochrany před vyloučením z trhu práce. V zaměstnávání osob se zdravotním postižením je nutno přihlížet k osobním překážkám jednotlivce, které brání hladkému vstupu na pracovní trh, je třeba uplatnit ke každému jedinci individuální přístup, aby osoba se zdravotním postižením mohla docílit seberealizace.²

¹ *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.lidske-zdroje.org/data/file/zpravodaje-csrlz/zamestnavani-handicapovanych.pdf>

² NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*, 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s. 33

Smyslem a cílem následující kapitoly je vymezení, vysvětlení některých souvisejících pojmů.

1.1 Vymezení pojmů

V této kapitole jsou vymezeny termíny, které souvisí s textem, pro lepší orientaci v něm. Tato kapitola tedy tvoří jakýsi nezbytný vstupní slovníček.

Nejprve vymezíme pojem speciální pedagogika, protože je v celé práci pojmem stěžejním. V širším slova smyslu se názvu speciální pedagogika používá k označení každé pedagogiky vzhledem k pedagogice obecné, která je speciálně zaměřená např. podle předmětu, věku atd.

V užším slova smyslu je to věda o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělávání jedince, který z důvodu znevýhodnění vyžaduje při vzdělávání speciálně pedagogický přístup, podporu při pracovním a společenském uplatnění.

Předmětem péče speciální pedagogiky je zdravotně či sociálně znevýhodněná osoba, která potřebuje podporu v oblasti výchovy, vzdělávání a při pracovním a společenském uplatnění.³

Současné pojetí speciální pedagogiky není omezeno pouze na dobu povinného vzdělávání a profesní přípravu znevýhodněného jedince, nýbrž se problematikou osob se speciálními potřebami zabývá celoživotně, tzn. od narození po stáří. Problematika výchovy a vzdělávání těchto osob je rozšířena rovněž o celou škálu speciálních podpor, které jim napomáhají při pracovním a celkově společenském uplatnění v průběhu celého života.⁴

³ PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, 81. vydání. Brno, 1998, s. 23

⁴ PEŠATOVÁ, I., ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*, 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005, s. 83

Zdravotním postižením se rozumí dlouhodobý nebo trvalý stav, který již léčbou nelze zcela odstranit, jeho důsledky však lze zmírnit soustavou promyšlených opatření, na kterých se musí podílet celá společnost.⁵

Podle Pešatové a Švingalové jsou **osoby se zdravotním postižením** definovány jako osoby, které nejsou, v důsledku fyzického, mentálního či smyslového poškození, zpravidla schopny zajistit si samy všechny potřeby pro běžný osobní a společenský život.⁶

Podle Opatřilové a Zámečnickové jsou občané se zdravotním postižením definováni jako osoby s funkční poruchou zdravotního stavu, při níž mají zachovánu schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, přičemž možnosti být nebo zůstat pracovně začlenění, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo ji získat, jsou podstatně omezeny, z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.⁷

Pro tuto práci budeme za relevantní považovat definici osoby či občana se zdravotním postižením na základě dosud řečeného a ve smyslu osoby s funkční poruchou zdravotního stavu, při níž má zachovánu schopnost vykonávat soustavné zaměstnání či jinou výdělečnou činnost s podstatným omezením možnosti být nebo zůstat pracovně začleněn, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo ji získat, z důvodu nepříznivého zdravotního stavu.

⁵ *Národní plán pro vyrovnání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.*

Usnesení vlády ČR č. 256 ze dne 14.4.1998. Praha: SZOZP, 1998 in PEŠATOVÁ, I., ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*, 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005, s. 86

⁶ STEJSKAL, B. *Informatorium MŠ*. 1998, č. 1 in PEŠATOVÁ, I., ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*, 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005, s. 86

⁷ OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*, 1. vydání. Brno, 2005, s. 62

Zdravotním znevýhodněním rozumíme zdravotní oslabení, dlouhodobou nemoc či lehčí zdravotní poruchy, které vedou k poruchám učení a chování, jež vyžadují zohlednění při vzdělávání.⁸

Osoby se zdravotním znevýhodněním jsou fyzické osoby, které mají zachovanou schopnost vykonávat soustavné zaměstnání či jinou výdělečnou činnost, s tím, že jejich schopnosti být nebo zůstat pracovně začleněny, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat, jsou podstatně omezeny z důvodu jejich dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.⁹

Aktivní politika zaměstnanosti je podle Opatřilové a Zámečnickové souhrn opatření směřujících k zajištění maximální možné úrovně zaměstnanosti, je financována z prostředků státního rozpočtu, s tím, že poskytované dotace tak podléhají kontrole státu. Dotace nejsou nárokové, tzn. že ne každý, kdo o ně požádá je skutečně dostane.¹⁰

Podle Krebse lze obecně politiku zaměstnanosti vymezit jako soubor opatření, jimiž jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil.¹¹

Z dosud uvedeného vyplývá, že osoby se zdravotním postižením chápeme, pro účely práce, jako osoby s funkční poruchou zdravotního stavu, při zachované schopnosti vykonávat soustavné zaměstnání, osoby se zdravotním znevýhodněním jsou fyzické osoby, mající zachovanou schopnost být nebo zůstat pracovně začleněny, podstatně omezenou z důvodu jejich dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a v neposlední řadě, že aktivní

⁸ PEŠATOVÁ, I., ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*, 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005, s. 87

⁹ § 67 odst. 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*, 1. vydání. Brno, 2005, s. 73

¹¹ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s.

politika zaměstnanosti je souhrn opatření, které směřují k zajištění maximální možné úrovně zaměstnanosti.

Nyní se budeme podrobněji věnovat pojetí osob se zdravotním postižením.

1.2 Osoby se zdravotním postižením

Jak již bylo uvedeno, osoby se zdravotním postižením jsou osoby s funkční poruchou zdravotního stavu při schopnosti vykonávat zaměstnání s omezením z důvodu nepříznivého zdravotního stavu.

Ochrana v pracovněprávních vztazích u zaměstnanců se zdravotním postižením je zakotvena v zákoníku práce, přičemž tento zákon upravuje a definuje přístup k zaměstnávání osob, kterým je poskytována zvýšená péče. Zde je zdravotní postižení zohledňováno tak, aby odpovídalo mezinárodně uznávaným a používaným hlediskům zdravotně handicapovaných osob. Uvedená skupina osob je známá, z dnes již neplatného zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti¹², pod názvem osoby se změněnou pracovní schopností a osoby se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením (ve zkratkách osoby se ZPS a osoby se ZPS s TZP).

Současný zákon o zaměstnanosti považuje za osoby se zdravotním postižením:¹³

- a) fyzické osoby, které orgán sociálního zabezpečení uznal invalidními ve třetím stupni (tyto osoby jsou automaticky považovány za osoby s těžším zdravotním postižením),
- b) fyzické osoby, které orgán sociálního zabezpečení „Rozhodnutím“ uznal invalidními v prvním nebo druhém stupni.
- c) fyzické osoby, které úřady práce rozhodnutím uznaly za osoby zdravotně znevýhodněné.

¹² Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

¹³ § 67 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Všem výše zmíněným osobám je na trhu práce poskytována zvýšená péče.¹⁴

Z uvedeného vyplývá, že ochrana občanů se zdravotním postižením je v pracovněprávních vztazích vymezena zákoníkem práce a osoby se zdravotním postižením jsou vymezeny zákonem o zaměstnanosti.

1.3 Status osob se zdravotním postižením

Svůj statut prokazuje plně invalidní osoba rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení nebo potvrzením okresní (Pražské) správy sociálního zabezpečení o tom, že byla uznána osobou plně invalidní, nebo Rozhodnutím o přiznání plného invalidního důchodu.¹⁵

Svůj statut osoby se zdravotním postižením prokazuje částečně invalidní osoba rozhodnutím nebo potvrzením České správy sociálního zabezpečení o tom, že byla uznána osobou částečně invalidní, nebo Rozhodnutím o přiznání částečného invalidního důchodu nebo potvrzením o částečné invaliditě.¹⁶

Osoba zdravotně znevýhodněná (dříve osoba se ZPS) prokazuje svůj statut následujícími rozhodnutími:¹⁷

1. Rozhodnutí o změně pracovní schopnosti (ZPS) a o změně pracovní schopnosti s těžším zdravotním postižením (ZPS s TZP), které vydala okresní správa sociálního zabezpečení podle § 21 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, skončilo platnost k 1. říjnu 2007, nebyla-li

¹⁴ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 12

¹⁵ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 12

¹⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 12-13

¹⁷ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 13

platnost uvedených dokladů kratší (§ 148 odst. 7 a 8 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti),

2. Rozhodnutí o uznání osoby zdravotně znevýhodněné podle § 67 odst. 2 písm. c) a odst. 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, které vydávala okresní správa sociálního zabezpečení, skončila platnost 1. července 2009, není-li na rozhodnutí platnost kratší (čl. XIX zákona č. 109/2006 Sb.), kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách,
3. Od 1. července 2006 do 30. června 2009 vydávaly rozhodnutí o zdravotním znevýhodnění pouze úřady práce, resp. jejich lékařské posudkové služby. Od 1. července 2009 rozhodují o zdravotním znevýhodnění opět okresní správy sociálního zabezpečení.

U plně invalidních a částečně invalidních osob je pro zaměstnavatele důležité vědět, zda tento stav nadále trvá, neboť některá rozhodnutí jsou časově omezená a platí jen pro určitou dobu.¹⁸ Statut handicapovaného jedince je důležitý v pracovněprávním vztahu.

1.4 Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením

V této kapitole se budeme zabývat vymezením možností zaměstnávání občanů se zdravotním postižením dle zákoníku práce a prováděcích předpisů.

Občané se zdravotním postižením mají v pracovním procesu stejná práva i povinnosti jako ostatní pracovníci, s tím, že zákoník práce v několika ustanoveních tyto zaměstnance, vzhledem k jejich zdravotnímu stavu a sociálnímu postavení, zvyhodňuje.

Rozhodnutí o skutečnosti, že občan je zdravotně postižený, neznamená, že nemůže pracovat. Jedná se pouze o omezení s ohledem na zdravotní stav.

¹⁸ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 13

K uzavření pracovního poměru musí mít zdravotně postižený občan způsobilost k právům a povinnostem a k právním úkonům.¹⁹

V dnešní době bohužel stále přetrvává mnoho **předsudků a stereotypů** v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením, zejména obava zaměstnavatele zaměstnat občana se zdravotním postižením. Zaměstnavatele odrazuje fakt, že by měli se zdravotně postiženými uzavřít smlouvu na dobu neurčitou, nejsou ochotni přijmout individuální rozdíly mezi jednotlivými zdravotně postiženými, také neradi mění zaběhnuté stereotypy atp.²⁰ To vše z důvodu nízké informovanosti široké veřejnosti a potencionálních zaměstnavatelů, ale především spíše z důvodu negativní zkušenosti se zaměstnáváním zdravotně postižených z minulých let. Zaměstnávat osoby se zdravotním postižením zaměstnavatelé považují spíše za společensky prospěšné.

Z uvedeného vyplývá, že občan se zdravotním postižením má na trhu práce stejná práva a povinnosti jako občan zdravý, tj. bez postižení a může být tedy zaměstnán, avšak samozřejmě s ohledem na jeho zdravotní stav.

Následující kapitola pojednává o politice zaměstnanosti jako o souboru opatření, který vytváří podmínky na trhu práce.

2 Politika zaměstnanosti

Práce a pracovní uplatnění zcela jistě náleží k základním atributům člověka. Práce je určující pro sociální i ekonomický status jedinců, rodin a také pro stabilitu a prosperitu celé společnosti.

Zajištění možností pracovního uplatnění se v tržních ekonomikách, vzhledem ke specifčnosti trhu práce, neprosazuje pouze s využitím tržních

¹⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 19-20

²⁰ BAJER, Pavel. Zdravotně postižení zažívají diskriminaci v zaměstnání.

Sociální práce, 2005, č. 3, s. 4

mechanismů. Ve většině vyspělých zemí se proto setkáváme i s určitými aktivitami státu na trhu práce, které bývají označovány jako politika zaměstnanosti. Jejím posláním je přispívat k podpoře dynamické rovnováhy na trhu práce a k omezení nezaměstnanosti, ke které fungování trhu práce ze své logiky inklinuje. Politika zaměstnanosti je těsně propojena s celkovou hospodářskou a regionální politikou a téměř se všemi obory sociální politiky. Nezaměstnanost, jako důsledek fungování trhu práce, je bezesporu jedním z nejdůležitějších problémů současného světa.²¹

Obecně můžeme politiku zaměstnanosti vymezit jako soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. Tato politika je zpravidla výsledkem úsilí státu, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců, odborů a v posledních letech je stále více utvářena i v závislosti na opatřeních přijatých v rámci EU, např. v souvislosti s cíli Lisabonského procesu (2000) zaměřeného na dosažení plné zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti usiluje o harmonizaci nabídky a poptávky na trhu práce a o zpružnění mechanismů působících mezi nimi. V současné době má politika zaměstnanosti ve vyspělých zemích nezastupitelné místo. Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje ministerstvo práce a úřady práce a podle situace na trhu práce spolupracují při její realizaci s dalšími subjekty.

Politika zaměstnanosti se orientuje zejména na aktivity²²:

- a) rozvoje infrastruktury trhu práce, tzn. že prostřednictvím sítě specializovaných institucí (úřady, zprostředkovatelny práce) zabezpečuje zprostředkovatelské, informační a poradenské služby. Tím vytváří dokonalejší informovanost o volných

²¹ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s. 287

²² KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s. 296-298

pracovních místech (jejich struktuře, náročnosti apod.) i o uchazečích o práci, (jejich kvalifikaci, požadavcích apod.), která je při značné segmentaci trhu práce nezbytná,

- b) tvorby nových pracovních míst a pracovních činností. Např. poskytuje finanční podpory na nová pracovní místa zaměstnavatelům, začínajícím podnikatelům, podporuje veřejně prospěšné práce a usnadňuje zaměstnávání mladistvých a handicapovaných občanů,
- c) zvýšení adaptability pracovní síly. Požadavek adaptability a mobility staví růst strukturální nezaměstnanosti velice kategoricky. (Významná role v tomto směru připadá samotné školské soustavě). Politika zaměstnanosti přispívá organizováním a podporou rozmanitých rekvalifikačních programů,
- d) podílející se na zabezpečení životních podmínek občanů, kteří se dočasně stali nezaměstnanými, formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.

První tři uvedené skupiny aktivit v podstatě směřují k podpoře aktivního chování pracovníka na trhu práce, bývají proto souhrnně označovány jako aktivní politika zaměstnanosti.

Oproti tomu aktivity spojené se zabezpečením nezaměstnaných jsou označovány jako pasivní politika zaměstnanosti. Smyslem těchto aktivit je kompenzovat nezaměstnaným po přechodnou dobu a v určité míře ztrátu pracovního příjmu, a umožnit jim tak, aby si našli pracovní uplatnění, které bude v souladu s ekonomickými potřebami a ambicemi ekonomiky.

Politika zaměstnanosti ve svém vývoji prošla určitými etapami. Z historického hlediska byla nejprve rozvíjena pasivní politika zaměstnanosti a uplatňována nejrozličnější schémata podpor a dávek v nezaměstnanosti. Tato opatření se objevují již během první třetiny 20. století a jsou projevem posunu vnímání příčin nezaměstnanosti, od osobní odpovědnosti za „nepráci“,

k chápání nezaměstnanosti jako jevu determinovaného společensky, tj. sociálně-ekonomickými faktory.

Časově později se rozvíjí aktivní politika zaměstnanosti, prakticky po druhé světové válce. Přibližně do konce 60. let minulého století jsou její opatření méně významná, z toho důvodu, že poválečná konjunktura, poptávkově orientované ekonomiky a s ní spojený relativně i dostatek pracovních míst i nízká míra nezaměstnanosti, taková opatření ve větší míře nevyžadovala.

Změnu přináší 70. léta. Projevují se následky ropných šoků v dopadu do struktur ekonomických činností a roste také nezaměstnanost. Vyspělé státy zprvu zareagovaly na její růst pasivními opatřeními a posílily institut podpor v nezaměstnanosti, neboť očekávaly, že vzestup nezaměstnanosti bude brzy vystřídán jejím poklesem, avšak tato očekávání se nesplnila. Ukázalo se, že podpory, které navíc znehodnocovala inflace, samy o sobě problém neřeší a také často negativně ovlivňují postoje lidí k práci a vedou k soustavnému růstu výdajů na tyto účely. Proto se těžiště politiky zaměstnanosti více posouvá k jejím aktivním složkám a tato orientace trvá dodnes.²³

Základním článkem realizujícím politiku zaměstnanosti jsou **úřady práce**. Tyto jako orgány státní správy zajišťují služby zaměstnanosti v daném území, jsou samostatnými subjekty, územně organizovanými a plní v podstatě tyto následující funkce:²⁴

- a) informační – poskytování aktualizovaných přehledů o struktuře nabídky pracovních sil a vývoji na trhu práce v daném území, příčinách nerovnováhy, o volných pracovních místech, mzdových požadavcích apod.,

²³ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s. 296-298

²⁴ *Integrovaný portal MPSV* [online]. [cit. 30. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz>

- b) poradenskou – poskytují poradenství v otázkách ekonomických, právních, sociálních, psychologických apod., pokud jde o pracovní uplatnění a rekvalifikace,
- c) zprostředkovatelskou – zajišťují prostředkování práce uchazečům o zaměstnání, na základě jejich evidence a evidence volných pracovních míst, zabezpečují pracovní místa handicapovaným, dále rekvalifikace a poskytují hmotné zabezpečení uchazečům v případě nezaměstnanosti a rekvalifikace,
- d) podnikatelskou – podílejí se, včetně finanční účasti, na tvorbě nových pracovních míst a pracovním uplatnění uchazečů o zaměstnání (podpora drobného podnikání a zaměstnávání absolventů škol) a na rekvalifikace.

Výše uvedená podnikatelská činnost úřadů práce je svým způsobem nejvýznamnější. Spočívá v ní těžiště aktivní politiky zaměstnanosti směřující k zajištění rovnováhy na trhu práce, tj. poradenství, rekvalifikace, společensky účelná pracovní místa, odborné praxe absolventů škol a mladistvých, veřejně prospěšné práce, chráněné dílny a pracoviště apod.

Vším jmenovaným se budeme zabývat dále v textu specificky s ohledem na zvláštní postavení osob se zdravotním postižením.

2.1 Evidence osob se zdravotním postižením na úřadech práce

Předešlá kapitola byla věnována politice zaměstnanosti, jejímu vymezení všeobecně, s čímž souvisí kapitola, které se budeme věnovat nyní, přičemž jejím cílem a smyslem je stručně přiblížit podmínky evidence handicapovaných občanů na úřadech práce.

Úřady práce nebudou evidovat všechny osoby zdravotně postižené (invalidní, částečně invalidní a zdravotně znevýhodněné), které mají trvalý pobyt v příslušném území úřadu práce, ale budou evidovat pouze ty osoby

zdravotně postižené, kterým úřad práce bude poskytovat služby podle zákona o zaměstnanosti. Zvláště půjde o služby v rámci zprostředkování, poradenství, rekvalifikace a pracovní rehabilitace osob.²⁵

Z toho vyplývá, že evidence na úřadech práce se netýká všech osob se zdravotním postižením, ale pouze těch, kterým budou poskytnuty služby podle zákona o zaměstnanosti. Úřad práce nemůže evidovat jakékoliv údaje o osobách se zdravotním postižením, ale pouze ty, které souvisí s jejich zařazením na trh práce a s poskytováním pracovní rehabilitace. Kromě základních identifikačních údajů o osobě se zdravotním postižením bude úřad práce evidovat údaje o omezeních v možnostech pracovního uplatnění (pracovní rekomandace), rovněž údaje o právním důvodu, na základě kterého byla osoba uznána osobou se zdravotním postižením (příslušná rozhodnutí) a dále bude evidovat údaje o poskytnutí pracovní rehabilitace těmto osobám.²⁶

Po odpadnutí důvodů evidence výše uvedených údajů (po ukončení pracovní rehabilitace, po nástupu do zaměstnání) úřad práce zablokuje veškeré údaje týkající se této osoby a učiní je nepřístupnými do doby, než nastanou nové důvody pro jejich zpracování.

Evidence údajů o osobách se zdravotním postižením je určena pro účely zařazení a setrvání těchto osob na trhu práce a pro statistické účely, přičemž ochrana osobních údajů je zaručena zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.²⁷

Z toho vyplývá, že osoby se zdravotním postižením, které jsou evidovány na úřadech práce, mají poměrně větší možnost pracovního

²⁵ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 32

²⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 32

²⁷ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 32,33

uplatnění, a to v rámci zprostředkování, poradenství, rekvalifikace a pracovní rehabilitace.

2.2 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením bude zaměřena na zabezpečení pracovní rehabilitace osob, které se uchází i neuchází o zaměstnání, na jejich zařazování do specifických rekvalifikačních kurzů, na jejich zařazování na chráněná pracovní místa a do chráněných dílen (§ 69 až § 75 zákona o zaměstnanosti). Poradenství pro volbu povolání a přípravu k práci se zaměří na řešení specifických, osobnostních, sociálních a zdravotních problémů a v neposlední řadě k odstranění bariér uchazečova přístupu na trh práce.²⁸

Osoby se zdravotním postižením mají nárok na podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.

Zaměstnavatel získává příspěvky na zřízení pracovních míst pro občany se zdravotním postižením. Tato pracovní místa zaměstnavatel nově zřizuje (vytváří) nebo vyhrazuje za účelem jejich obsazení uchazeči o zaměstnání, existující společensky účelné pracovní místo může zaměstnavatel vyhradit pro konkrétního uchazeče o zaměstnání. Pracovní místa jsou zřízena a vyhražována na základě dohody s úřadem práce a mohou být obsazována jen uchazeči o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci úřadu práce a kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem.²⁹

Úřad práce může zřídit společensky účelné pracovní místo také s uchazečem o zaměstnání, který se zaváže vykonávat samostatnou výdělečnou

²⁸ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 33

²⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 41

činnost.³⁰ Kromě úřadů práce nabízí zaměstnání rovněž agentury na zprostředkování zaměstnání, tj. pracovní či personální agentury atp.

Občané se zdravotním postižením jsou tedy podporováni zabezpečením pracovní rehabilitace, zařazováním do rekvalifikačních kurzů, zařazováním na chráněná pracovní místa a do chráněných dílen, mají nárok na podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci. Podporou je také zřízení či vyhrazení pracovních míst zaměstnavatelem, který na tato pracovní místa získává příspěvky.

Konkrétně chráněným pracovním místem a pracovní dílnou se budeme věnovat v následující kapitole.

2.3 Chráněná pracovní místa a chráněné pracovní dílny

Chráněné pracovní místo je pracovní místo, které vytvoří zaměstnavatel pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce. Musí být provozováno po dobu nejméně 2 let ode dne sjednaného v dohodě.

Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele, s nejméně 60 % zaměstnanci se zdravotním postižením. Zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 25 zaměstnanců jsou povinni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši 4 % z celkového počtu svých zaměstnanců. Zaměstnávání v pracovním poměru, odběr výrobků a služeb a odvod do státního rozpočtu tj. způsoby plnění, jsou považovány za rovnocenné a lze je vzájemně kombinovat.³¹

Z uvedeného tedy vyplývá, že povinností zaměstnavatelů s počtem zaměstnanců nad 25 zaměstnanců, je zaměstnávat 4 % osob se zdravotním

³⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 33, 41

³¹ *Chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna* [online]. [cit. 14. října 2009]

Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8#zozp>

postižením, z celkového počtu svých zaměstnanců. Pokud zaměstnavatelé osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají, mohou využít tzv. náhradního plnění, a to formou odebíráním výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům, dále také odebíráním výrobků chráněných dílen nebo zadáváním zakázek těmto organizacím. Všechny možnosti jsou považovány za rovnocenné a lze je vzájemně kombinovat.

Chráněná pracoviště se zabývají rozmanitou činností, např. chráněné pracoviště Chrano pro těžce zdravotně postižené, které bylo založeno v roce 1991, představuje specifické pracoviště pro občany, kteří mají sníženou možnost, popřípadě se nemohou vůbec uplatnit na trhu práce. Poskytuje pracovní i společenské uplatnění formou pracovní činnosti. Předmětem činnosti jsou drobné montážní, kompletační a balící práce, především pro automobilový průmysl. Součástí programu je také rehabilitační a psychologická péče, kterou zajišťuje odborná rehabilitační sestra a psycholog.³²

Na tomto pracovišti nyní pracuje 30 pracovníků se ZPS a ZPS s TZP, převažuje část mentálně retardovaných. Věková hranice pracovníků je od 16 let neomezená, až po dobu nároku na starobní důchod. Pracovníkům náleží mzda za odvedenou práci plus plný či částečný invalidní důchod. Toto pracoviště zastává názor, že i tito lidé se mohou úspěšně účastnit ekonomických aktivit. U těchto občanů je třeba upevnit, pomocí pracovní činnosti a jejich produktů, společenský význam - vědomí potřeby a užitečnosti pro společnost.

³² Chrano [online]. [cit. 6. března 2010]. Dostupné z WWW:
<http://www.chrano.cz/home2>

Celkově se snaží o vytváření takových podmínek, které přispívají k plnohodnotnému životu, práva na štěstí, svobodu volby, osobní rozvoj a hlavně možnosti pracovního uplatnění.³³

3 Aktivní politika zaměstnanosti

Cílem aktivní politiky zaměstnanosti je zlepšení postavení osob se zdravotním postižením na trhu práce.³⁴ Pro dosažení přístupu na trh práce a setrvání na něm a pro snížení nezaměstnanosti jsou nástroje aktivní politiky zaměstnanosti prioritní, avšak jsou vždy limitovány objemem finančních prostředků, které lze v dané době na tyto účely použít.

Aktivní politika zahrnuje zejména³⁵:

- ✓ podporu a finanční spoluúčast úřadů práce na vytváření nových pracovních míst u zaměstnavatelů a pracovních příležitostí (jedná se o tzv. společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce),
- ✓ podporu a finanční příspěvky uchazečům, kteří se rozhodnou pro drobné podnikání,
- ✓ programy podpor zaměstnavatelům, kteří odbornou praxi a zaměstnávání absolventů škol zajišťují,
- ✓ programy podpor pro zvýšení zaměstnatelnosti zdravotně handicapovaných osob,
- ✓ organizování a finanční spoluúčast na zabezpečování rekvalifikací a rekvalifikačních programů,

³³ *Chrano* [online]. [cit. 6. března 2010]. Dostupné z WWW:

<http://www.chrano.cz/home2>

³⁴ VITÁSKOVÁ, Jarmila. *Podporované zaměstnávání jako způsob pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Olomouc, 20067, s. 21

³⁵ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s. 304

- ✓ některé příspěvky zaměstnavatelům na uchazeče (např. na zapracování, dopravu).

Podle Brožové se aktivní politika zaměstnanosti v České republice zaměřuje především na utváření společensky účelných pracovních míst, tzn. pracovních míst s trvalým charakterem, utváření pracovních míst pro odbornou praxi absolventů a pro mladistvé, utváření pracovních míst pro uchazeče se ZPS a rekvalifikační programy. Pasivní politika zaměstnanosti je vyjádřena systémem pojištění v nezaměstnanosti a systémem státní pomoci v nezaměstnanosti.³⁶

Na trhu práce se lidem se zdravotním postižením poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce, a to formou pracovní rehabilitace, přípravy k práci, specializovaných rekvalifikačních kurzů, chráněného pracovního místa a chráněné pracovní dílny, příspěvků pro zaměstnavatele a povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.³⁷

V následující kapitole se budeme zabývat aktivní politikou zaměstnanosti konkrétněji v jejích jednotlivých formách.

3.1 Rekvalifikace občanů se zdravotním postižením

V zákoně o zaměstnanosti č. 435/2004 a zákonech o kompetencích orgánů státní správy je stanovena úloha úřadů práce v oblasti služeb zaměstnanosti, sociálního zabezpečení nezaměstnaných občanů a sociálně-právního i profesního poradenství, které je zaměřeno na zabezpečení rekvalifikace či tzv. „do“kvalifikace nezaměstnaného, výcvik ve schopnostech nutných k získání a udržení vhodného zaměstnání a v neposlední řadě je rovněž

³⁶ BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vydání. Praha, 2003, s. 130-131

³⁷ *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 14. října 2009]

Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8#zozp>

zaměřeno na získání dotací, určených na vytváření pracovních míst pro občany se zdravotním postižením.³⁸

Úřady práce mohou hradit náklady na rekvalifikaci uchazečům a zájemcům o zaměstnání i zaměstnavatelům na základě dohody.

Uchazeči o zaměstnání, který projeví o rekvalifikaci zájem a je v rámci své stávající kvalifikace nebo s ohledem na svůj zdravotní stav nezpůsobilý stávající činností vykonávat, úřad práce může rekvalifikaci zajistit a zaplatit celé její náklady. Zdravotní způsobilost k výkonu činnosti musí uchazeč doložit po dosažené rekvalifikaci.³⁹

V případě, že by uchazeč požadoval rekvalifikaci na činnost, ve které je dostatek volných pracovních míst, může úřad práce požadovat na uchazeči příslib budoucího zaměstnavatele, že rekvalifikovaného uchazeče přijme do pracovního poměru.⁴⁰

Rekvalifikaci zajišťuje úřad práce příslušný podle trvalého bydliště uchazeče nebo zájemce o zaměstnání.

Rozsah a obsah rekvalifikace musí odpovídat individuálním schopnostem a zkušenostem fyzické osoby, při zařazování je nutné přihlídnout ke zdravotnímu stavu, schopnostem a zkušenostem uchazeče nebo zájemce o zaměstnání.⁴¹

³⁸ NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s.38

³⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání.Olomouc: Anag, 2009, s. 43

⁴⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání.Olomouc: Anag, 2009, s. 43

⁴¹ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání.Olomouc: Anag, 2009, s. 43

Řádné studium na středních a vysokých školách se za rekvalifikaci nepovažuje. Náklady s rekvalifikací spojené budou hrazeny uchazečům i zájemcům jen úřadem práce podle místa trvalého bydliště.⁴²

Existují organizace – centra, které jsou zaměřeny na různé formy dalšího vzdělávání občanů, rekvalifikací a podpory při hledání zaměstnání. Spolupracují např. se státní správou a samosprávou, kam patří rovněž úřady práce, školstvím, bankovníctvím aj. Jednou z nich je např. společnost S – COMP Centre, která nabízí další vzdělávání, rekvalifikace a podporu při hledání zaměstnání. Nabízí kurzy základní, kancelářských aplikací, pro grafiky a techniky, pro programátory, speciální kurzy, rekvalifikační, kurzy pro vzdělávání pedagogických pracovníků. Za výhody nabízených školení považuje, mimo jiné, nejnovější verze školených produktů, možnost využití mobilní učebny pro kurz přímo u zákazníka, bezbariérový přístup a další.⁴³

Specializovaným rekvalifikačním kurzům se budeme věnovat v následující kapitole.

3.2 Specializované rekvalifikační kurzy

Jsou uskutečňovány za stejných podmínek jako rekvalifikace. Při zařazení nemusí jít o uchazeče o zaměstnání, ale pouze např. o zájemce o zaměstnání. Rekvalifikace je prováděna na základě písemné dohody mezi účastníkem rekvalifikace a úřadem práce. Náklady na ni hradí úřad práce. Úřad práce může poskytnout rovněž příspěvek na úhradu nutných nákladů spojených s rekvalifikací. Úřad práce příslušný k uzavření dohody je dán podle trvalého bydliště uchazeče či zájemce – osoby zdravotně postižené. Na základě rozhodnutí úřadu práce náleží osobě se zdravotním postižením, která nepobírá

⁴² ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 43

⁴³ S – COMP CENTRE [online]. [cit. 6. března 2010]. Dostupné z WWW:

<http://www.scomp.cz/Vzdelavaci-projekty.aspx>

dávky nemocenského pojištění, starobní důchod, nebo mzdu (plat) nebo náhradu mzdy (platu), podpora při rekvalifikaci, po dobu konání specializovaných rekvalifikačních kurzů. Tato podpora náleží také v případě, pokud osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání.⁴⁴

Rekvalifikační kurzy jsou vhodné z důvodu rozšíření možností uplatnění na pracovním trhu. Kurzy rovněž poskytují morální podporu z hlediska potřeby ve společnosti, občan, který se vzdělává může nabýt většího sebevědomí.

3.3 Povinnosti zaměstnavatelů

Tato kapitola je věnována povinnostem zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením.

Každý zaměstnavatel, který zaměstnává v průměrném ročním přepočteném počtu víc než 25 zaměstnanců v pracovním poměru má povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Povinný podíl činí 4 % a tuto povinnost mohou zaměstnavatelé plnit zaměstnáváním v pracovním poměru nebo odebíráním výrobků či služeb od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, dále zadáváním zakázek výše jmenovaným zaměstnavatelům nebo odebíráním výrobků nebo služeb chráněných pracovních dílen, které provozuje občanské sdružení, státem registrovaná církev nebo náboženská společnost nebo církevní právnická osoba nebo obecně prospěšná společnost, odebíráním výrobků nebo služeb od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance, nebo zadáváním zakázek těmto osobám, nebo odvodem do státního rozpočtu.⁴⁵

⁴⁴ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009, s. 44

⁴⁵ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag 2009, s. 26

Z toho vyplývá, že zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci mají povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením, či zadávat zakázky, odebírat výrobky nebo služby od zaměstnavatelů s více než 50 % zaměstnanci se zdravotním postižením nebo odebírat výrobky či služby chráněných pracovních dílen. V neposlední řadě lze zadávat zakázky, odebírat výrobky či služby od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance. Pokud zaměstnavatelé nevyužívají žádnou z uvedených možností mají povinnost odvodu do státního rozpočtu. Občanům se zdravotním postižením je tak ze zákona poskytnuta možnost uplatnit se na trhu práce. Další podporou těchto občanů je příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, o kterém pojednává následující kapitola.

3.4 Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Tato kapitola pojednává o nárokovém příspěvku podle § 78 zákona o zaměstnanosti, který je určen zaměstnavatelům, zaměstnávají-li z celkového počtu svých zaměstnanců více než 50 % osob se zdravotním postižením. Tento příspěvek poskytuje místně příslušný úřad práce, a to na základě žádosti zaměstnavatele.⁴⁶ Příspěvek ve výši skutečně vynaložených mzdových nákladů na zaměstnance v pracovním poměru, který je osobou se zdravotním postižením, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance náleží zaměstnavateli měsíčně, nejvýše však 8000 Kč.⁴⁷

⁴⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*.

4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag 2009, s. 53

⁴⁷ § 78 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

4 Sociální zabezpečení

Podle Krebse lze sociální zabezpečení označit jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů.⁴⁸

Je tedy třeba vědět např. za jakých podmínek je přiznán důchod, kde je možno o důchod požádat a v neposlední řadě, kdo ho vypočítá.

Ministerstvo práce a sociálních věcí upozorňuje na publikaci, kterou vydala Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) s cílem operativně, dostupnými prostředky, rychle a srozumitelně poskytnout potřebné aktuální informace svým klientům. Publikace je dostupná na všech pracovištích ČSSZ nebo na webových stránkách ČSSZ, a to zdarma. Publikace má název Sociální zabezpečení 2010 a jsou v ní k nalezení informace o tom, za jakých podmínek může být přiznán starobní důchod, kde o něj požádat, kdo ho vypočítá. Dále např. co dělat, pokud s výpočtem starobního důchodu občan nesouhlasí. K jakým zásadním změnám došlo v posuzování nároku na důchody podmíněné dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem tzv. invalidní důchody, ve způsobu stanovení jejich výše. Jak jsou v roce 2010 vypočítávány dávky nemocenského pojištění, kdy na ně vznikne nárok. Co všechno zahrnuje pojistné na sociální zabezpečení a kdo má povinnost je platit, kdy vzniká osobě samostatně výdělečně činné účast na důchodovém a nemocenském pojištění atd. Přehlednou formou na 40 stranách jsou jednotlivé oblasti logicky členěny. V publikaci jsou také uvedeny praktické příklady, které se vztahují k oblasti sociálního zabezpečení.⁴⁹

⁴⁸ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha, 2007, s. 162

⁴⁹ *Sociální zabezpečení 2010* [online]. [cit. 22. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8481>

5 Projekty trhu práce

Úřady práce realizují různé projekty k uplatnění na trhu práce, jedním z nich, jehož zadavatelem je Úřad práce v Liberci, je projekt s názvem „Lepší život“ a je vypracován v souladu s Operačním programem Lidské zdroje a zaměstnanost. Jeho cílem je zvláště zajištění motivací, školení a zařazení nezaměstnaných osob se zdravotním postižením nebo zdravotním omezením na trh práce. Je určen dlouhodobě nezaměstnaným se zdravotním postižením nebo zdravotním omezením evidovaným na ÚP v Libereckém kraji. Financován je z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státním rozpočtem ČR. Ucelený program aktivit, který je pro klienty připraven, napomůže nalézt uplatnění na trhu práce.⁵⁰

Konto Bariéry uskutečňuje od roku 2007 projekt, jež má přispět ke snazšímu uplatnění výhradně osob se zdravotním postižením na trhu práce, nese název Burza práce. Na portálu Burzy práce najdou občané s handicapem databázi pracovních nabídek, která je přímo určena pouze jim. K dispozici je služba zasílání aktuální nabídky na email. Potenciální uchazeči zde mohou nalézt důležité informace a praktické rady, např. jak správně napsat životopis, jak se připravit na pohovor, o různých školeních, workshopech, o možnostech dalšího vzdělávání nebo o speciálních projektech zaměstnávání.⁵¹

Ministerstvo práce a sociálních věcí o tomto portálu práce pro zdravotně postižené informuje. Díky Kontu Bariéry je portál zpřístupněn všem, kteří by na něj chtěli umístit odkaz na svoje webové stránky s pracovními nabídkami pro handicapované nebo se životopisy uchazečů. V sekci Poradna, která je novinkou, je nabídka rad a tipů pro uchazeče o zaměstnání. Také je zde

⁵⁰ Projekt „Lepší život“ [online]. [cit. 22. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.lepsizivot.info/index.php?kategorie=projekt>

⁵¹ Burza práce [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://burzaprace.bariery.cz/>

prostor pro výměnu zkušeností a užitečné odkazy. Další novinkou je sekce Vzdělávání, kde jsou k dispozici informace o aktuálně vypsaných kurzech IT, jazyků a dalších kurzech, konferencích, školeních, seminářích atd.⁵²

Z uvedeného vyplývá, že úřady práce jsou realizovány různé projekty k uplatnění na trhu práce. Konto Bariéry také uskutečňuje projekt s názvem Burza práce, přičemž na portálu Burzy práce je pro osoby se zdravotním postižením v nabídce databáze pracovních nabídek, která je určena právě jim. Občané se zde dále dozví důležité informace z oblasti vzdělávání, tzn. vypsané kurzy IT, jazykové, konference, školení, semináře atp.

V další kapitole je přiblížena role speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti.

6 Role speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti

Jednotlivé kategorie dětí i dospělých, vyžadují podle druhu postižení, specifické formy výchovy, vzdělávání a pomoci při socializaci. Speciální pedagogika se z tohoto pohledu člení na šest oborů. Jsou to:

- Psychopedie – speciální pedagogika osob mentálně postižených
- Somatopedie – speciální pedagogika osob tělesně postižených a mládeže nemocné a zdravotně oslabené
- Logopedie – speciální pedagogika osob s narušenou komunikační schopností
- Surdopedie – speciální pedagogika osob sluchově postižených
- Oftalmopedie – speciální pedagogika osob zrakově postižených
- Etopedie – speciální pedagogika osob mravně narušených, s poruchami chování.

⁵² *Nová podoba portálu práce pro zdravotně postižené* [online]. [cit. 14. října 2009]

Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/7673>

Pracovní uplatnění je jedním z prioritních cílů speciálně-pedagogické podpory lidí s postižením. Nemá-li jedinec možnost vlastní seberealizace, ztrácí motivaci k práci na sobě, k překonávání překážek, ke vzdělávání a profesní přípravě, potažmo k odbornému růstu. Důležitá je týmová spolupráce při přípravě a volbě konkrétního postupu a realizace profesní přípravy.⁵³

Osoby se zdravotním postižením naráží při integraci na trh práce na řadu překážek. Důvodem může být nedostatečné či neodpovídající vzdělání nebo kompetence občana s postižením, malá snaha práci opravdu najít, či nedostatek informací. Rovněž také v přístupu zaměstnavatelů a společnosti. Překážky tedy mohou být v myšlení a postojích lidí a společnosti. Na obou stranách je problémem nedostatek konkrétních a ucelených relevantních informací k problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Vstup popř. opětovný vstup do profesního života je pro handicapovaného jedince často těžké zvládnout, potřebuje pomoc či podporu, a to v případě mladých lidí při volbě vhodného povolání a přechodu ze školy do profesního života a také později při hledání zaměstnání a zapracování na pracovišti, či v některých případech, při udržení svého pracovního místa. Právě zde je zapotřebí specifických poradenských služeb v oblasti profesní orientace a profesního poradenství, asistenčních služeb pro oblast zaměstnávání, ale také pro ostatní oblasti lidského života.⁵⁴

6.1 Cíle a metody speciální pedagogiky v politice zaměstnanosti

Cíle speciální pedagogiky vycházejí z principu humanismu, tzn. uznání hodnoty a svébytnosti každého člověka, tedy i toho, který se nějakým způsobem odlišuje od tzv. průměrné normy. Mluvíme tedy o cíli

⁵³ OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*, 1. vydání. Brno, 2005, s. 67

⁵⁴ PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*, 1. vydání. Brno, 2009, s. 5

humanitárním, vyjadřujícím právo postižených na rozvoj a respektování jejich osobnosti, cíli výchovném, tzn. že postiženým lidem je dáno právo na takové vzdělání, které zajišťuje jejich optimální rozvoj a cíli ekonomickém, který postihuje právo na vhodné pracovní uplatnění. Cílem je volba a užívání vhodných prostředků, které povedou ke zlepšení psychického a somatického stavu osob se speciálními potřebami, ke zlepšení kvality jejich života. To je zpětně podmíněno realizací a uplatňováním práv postižených osob v oblasti vzdělávání a pracovního zařazení, v oblasti začleňování do společnosti s ohledem na specifické potřeby a možnosti těchto jedinců.⁵⁵

Na překonávání a zmírnění následků postižení se zaměřují speciálně pedagogické metody, k nimž se řadí metody reedukace, kompenzace a rehabilitace. Reedukace jsou postupy zaměřené na rozvoj a zlepšení funkcí, které se v důsledku orgánového poškození dostatečně nerozvinuly. Kompenzace je zdokonalení výkonnosti jiných funkcí než těch, které jsou postiženy.

Metody rehabilitace ve speciální pedagogice jsou chápány v širším slova smyslu ve významu znovuzpůsobení a zejména ve významu uzpůsobení. Jedná se o speciálně uzpůsobené, modifikované výchovně-vzdělávací metody, využívané s cílem eliminovat následky postižení a dosáhnout tím i socializace osoby s postižením.⁵⁶

V oblasti zaměstnávání handicapovaných osob je speciální pedagogika nezbytná v oblasti osobní asistence, např. při doprovázení do zaměstnání. Velmi důležitý je také nácvik využívání veřejné dopravy, nácvik zvládání nečekaných situací při samostatném cestování, nácvik chování v různých společenských situacích, např. chování při pracovních pohovorech, zapojení do

⁵⁵ PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*, 1. vydání. Brno, 2009, s. 24

⁵⁶ PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*, 1. vydání. Brno, 2009, s. 24

pracovního kolektivu, rozlišování hierarchie v pracovních vztazích. Speciální pedagogika je důležitá také v oblasti poradenství, tzn. že handicapovaným občanům jsou poskytovány poradenské služby např. o právech a povinnostech handicapovaného občana, rovněž při dalším fungování ve společnosti, konkrétně při uzavírání pracovních smluv se zaměstnavateli atp. Rovněž může být nápomocna při nábízení dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností, které vedou k sociálnímu začleňování, ve výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, tj. upevňování získaných schopností a dovedností v rámci skupinových setkání, jejichž tématem může být např. sebeprezentace, výběr vhodného zaměstnání, organizace času, včetně použití diáře, práva a povinnosti, telefonování, zvládání krizových situací, zdroje hledání práce, apod. počítačové kurzy, cestování, hospodaření s penězi. Důležité je také individuální učení a upevňování dovedností rovněž při zaučení v běžném prostředí zaměstnání. V neposlední řadě občanům se zdravotním postižením speciální pedagogika poskytuje nezbytné informace o aktuálních podmínkách na trhu práce.

6.2 Poradny při sdruženích zdravotně postižených

Následující kapitoly jsou věnovány střediskům pro poradenství a poradenským aktivitám svépomocných sdružení.

6.2.1 Střediska pro poradenství a sociální rehabilitaci

Střediska pracují při regionálních sekretariátech Sdružení zdravotně postižených občanů v ČR, jsou orientována na specifické poradenství v praktických záležitostech, které plynou ze života se zdravotním handicapem. Činnost středisek je zaměřena jednak na jedince s postižením a rovněž na rodiče postižených dětí a mládeže. Poradenské aktivity se týkají především právních konzultací (pracovně-právní vztahy, bydlení, občansko-právní problematika), sociálně-právních poradenství (pomoc při vyřizování žádostí

o dávky sociálního zabezpečení nebo účelové příspěvky – např. na dopravu, bydlení, pomůcky, sociální výpomoc a při potřebě sociální péče), informací o rekondičních, léčebných a socioterapeutických pobytech pro postižené jedince, pomoci při hledání vhodného zaměstnání, informací o konkrétních kompenzačních pomůckách, zprostředkování akcí pro handicapované u nejrůznějších subjektů, informací o možnosti speciální výchovy a vzdělávání a v neposlední řadě zprostředkování služeb osobní asistence i služeb dopravních, (např. Help Trans) průvodcovských a tlumočnických (tlumočení znakové řeči).⁵⁷

6.2.2 Poradenské aktivity svépomocných sdružení

Jedná se o dobrovolnou činnost jednotlivých svépomocných sdružení jako např. kardiaků, diabetiků, paraplegiků, muskulárních dystrofií, spastiků, nevidomých, neslyšících, přičemž činnost poradenská vychází z problémů a obtíží, které se týkají života s určitým typem postižení. Mnohokrát se jedná o předávání vlastních zkušeností i rad ohledně pomůcek, příspěvků, hygieny, životosprávy, a rehabilitace. Jedinou významnou činností svépomocných sdružení, u nás se užívá označení (pozitivně) nátlakové skupiny, není pouze poradenství, ale také orientace určitých aktivit na prosazování svých práv, lepších podmínek nebo příležitostí. Tyto skupiny občanů spojuje určitý cíl nebo životní úděl (zdravotně postižení lidé, nemocní AIDS, rodiče handicapovaných atd.). Jednají se zástupci státní či obecní správy, zaměstnavatelů, škol, nemocnic, speciálních zařízení a pořádají osvětové akce i informační kampaně, jejichž cílem je přiblížit veřejnosti své specifické problémy, svůj život a cíle svého snažení.⁵⁸

⁵⁷ NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s.35-36

⁵⁸ NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s.36

6.2.3 Centra samostatného života

V České republice jsou centra zřizována od roku 1995 sborem zástupců organizací zdravotně postižených. Jejich základním posláním je všemi způsoby napomáhat zvyšování samostatnosti občanů se zdravotním postižením.⁵⁹

⁵⁹ NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s.36

7 PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 Metodika průzkumu

V této části textu, v jednotlivých podkapitolách, uvádíme co je cílem praktické části, jaké je prostředí průzkumu, jsou formulovány hlavní předpoklady, v jedné z podkapitol je popsána použitá metoda a výzkumný vzorek.

7.2 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zmapovat – zanalyzovat opatření aktivní politiky zaměstnanosti, v souvislosti se začleněním osob se zdravotním postižením na trh práce, v občanských sdruženích v Libereckém kraji.

Dalším dílčím cílem je zhodnotit situaci v oblasti zaměstnanosti osob se zdravotním postižením – pracovní uplatnění občanů se zdravotním postižením v Libereckém kraji.

7.3 Prostedí průzkumu

Průzkum je realizován pomocí výzkumného vzorku vybraného typu zařízení sídlících a poskytujících své služby v rámci Libereckého kraje.

Liberecký kraj tvoří území 4 okresů (Liberec, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou a Semily). Krajským městem je Liberec.

Stručná charakteristika obyvatelstva – z údajů uvedených Českým statistickým úřadem vyplývá, že Liberecký kraj k 31.12.2009 čítá 439 027 obyvatel. Průměrný věk je 40 let.

Muži jsou zastoupeni počtem 215 000 a ženy 224 027. Průměrné procento pracovní neschopnosti činí 5,906 %.

Konkrétní statistiky počtu osob se zdravotním postižením nejsou k dispozici.⁶⁰

V roce 2008 bylo evidováno 16 605 uchazečů o zaměstnání a míra nezaměstnanosti činila celkem 6,95 %.⁶¹

Dle aktuálních údajů o trhu práce uvedených na webových stránkách Libereckého kraje je v Libereckém kraji k 28.2.2010 celkem evidováno 27 278 uchazečů o zaměstnání, z toho muži jsou zastoupeni počtem 14 141, tedy 51,8 %, ženy 13 137, 48,2 %. Uchazečů se zdravotním postižením je evidováno počtem 3 164. Míra nezaměstnanosti činí 11,6 %. Volná pracovní místa jsou v počtu 1 007, počet uchazečů na jedno volné pracovní místo činí 27,1 osob.⁶²

Z dosud řečeného tedy vyplývá, že míra nezaměstnanosti v Libereckém kraji je vysoká, vzhledem k počtu obyvatel a podle uvedeného počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo je pro občana se zdravotním postižením tudíž ještě obtížnější najít vhodné zaměstnání.

Liberecký kraj má převážně průmyslově-zemědělský charakter, přičemž převažuje průmysl. Nejvýznamnější průmyslová odvětví představují sklářský a bižuterní průmysl, strojírenství, textilní a oděvní průmysl. V posledních letech posiluje subdavatelský průmysl napojený na automobilovou výrobu.⁶³

⁶⁰ *Pohyb obyvatelstva v Libereckém kraji* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW:

[http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/0aba84d0a1d02d62c12576e90043fb1b/\\$FILE/Bilance_kraj.xls](http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/0aba84d0a1d02d62c12576e90043fb1b/$FILE/Bilance_kraj.xls)

⁶¹ *Nezaměstnaní a míra nezaměstnanosti* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW:

[http://notes2.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/85611b0721e1e3acc12576b9002fb64e/\\$FILE/22_tabulka.xls](http://notes2.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/85611b0721e1e3acc12576b9002fb64e/$FILE/22_tabulka.xls)

⁶² *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.kraj-lbc.cz/aktuality/id:73831>

⁶³ *Přehled základních informací o Libereckém kraji* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://liberecky-kraj.kraj-lbc.cz/page22>

7.4 Formulace hlavních předpokladů

- Lze předpokládat, že na přímou otázku více než 50 % občanských sdružení odpoví, že hlavním problémem je nedostatek finančních prostředků.
- Lze předpokládat, že více než 50 % občanských sdružení odpoví, že by uvítala aktivity dobrovolníků.
- Lze předpokládat, že podstatná část občanských sdružení vyjádří obavy nad vzrůstající nezaměstnaností, která ztěžuje pracovní uplatnění zdravotně postižených občanů.
- Lze předpokládat, že většina občanských sdružení odpoví, že problémem je nedostatečná informovanost laické veřejnosti, která není upozorňována na konkrétní problémy osob se zdravotním postižením a naléhavost jejich řešení.
- Lze předpokládat, že občanská sdružení se vyjádří, že se potýká s problémem byrokracie.
- Lze předpokládat, že některá z občanských sdružení odpoví, že se potýkají s problémem bariér např. pro vozíčkáře.

7.5 Popis metody

Veškeré informace a údaje jsou získány metodou - analýzou dostupných (sekundárních) zdrojů, studiem webových stránek Českého statistického úřadu, Libereckého kraje a dalších dostupných dokumentů, odborné literatury, legislativy, metodou dotazování – analýzou dat z dotazníkových šetření.

Prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku je, pro účely bakalářské práce, podstatné zjišťování situace v občanských sdruženích pro osoby se zdravotním postižením.

7.6 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek respondentů tvoří zaměstnanci z řad občanských sdružení a organizací Libereckého kraje, které tvoří vzorek pro výběr respondentů.⁶⁴ Vzorek je sestaven na základě informací z dostupných internetových zdrojů občanských sdružení a organizací Libereckého kraje, a to z webových stránek městských úřadů Libereckého kraje, z webových stránek organizací pro zdravotně postižené Libereckého kraje a dotazem na Krajský úřad Libereckého kraje. Výzkumný vzorek je tedy tvořen respondenty z řad zaměstnanců organizací pro zdravotně postižené Libereckého kraje.

Kritéria pro tvorbu vzorku zařízení: občanská sdružení a organizace zaměřené na pomoc a podporu osob se zdravotním postižením v Libereckém kraji.

Výzkumný vzorek:

1. ELVA-HELP – nestátní nezisková organizace se sídlem v Liberci.
2. Centrum pro zdravotně postižené Libereckého kraje, pobočka Liberec.
3. Diana - sdružení rodičů a přátel postižených a handicapovaných dětí se sídlem v Jablonci nad Nisou.
4. Dolmen, o.p.s. Agentura pro chráněné bydlení se sídlem v Liberci.
5. Farní charita Česká Lípa - Chráněná dílna Jonáš.
6. Klub aktivních vozíčkářů. Provoz sdružení tělesně postižených občanů Turnov.
7. LORM, pobočka Liberec, společnost pro hluchoslepy.

⁶⁴ Příloha č. 1 Podrobný popis organizací zahrnutých do vzorku pro výběr respondentů

8. Miluše Poživilová Chrano. Chráněná dílna se sídlem v Liberci pro těžce zdravotně postižené občany.
9. Občanské sdružení D.R.A.K se sídlem v Liberci.
10. Občanské sdružení zdravotně postižených Tanvald. Organizace sdružuje zdravotně postižené spoluobčany a pomáhá jim.
11. Okresní organizace sdružení pro pomoc mentálně postižených v ČR. Sdružení pro pomoc mentálně postiženým v Jablonci nad Nisou.
12. ORFEUS občanské sdružení, pobočka Liberec.
13. Podkrkonošská společnost přátel dětí zdravotně postižených se sídlem v Semilech.
14. Pochodeň, občanské sdružení pro pomoc zdravotně postiženým se sídlem v Liberci.
15. Regionální organizace zdravotně postižených Liberec Sever.
16. Rytmus Liberec, o.p.s.
17. Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, o.s. Klub Downův syndrom, se sídlem v Jablonci nad Nisou.
18. Svaz tělesně postižených v ČR, místní organizace Cvikov.
19. Zrnko naděje Semily.
20. Esy handicap help, o.s. Liberec.
21. Občanské sdružení Foreigners Liberec.
22. Občanské sdružení Schody Liberec.
23. Občanské sdružení Obzor Liberec.
24. Občanské sdružení Odraz Liberec.

Celková velikost vzorku čítá 24 občanských sdružení a organizací. Výzkumný vzorek sestává z 24 občanských sdružení a organizací, z toho 15 se sídlem v Liberci, 3 v Jablonci nad Nisou, 1 v Turnově, 1 v České Lípě, 1 ve Cvikově, 2 v Semilech a 1 občanské sdružení, které má sídlo ve městě Tanvald.

Pro dosažení cíle praktické části byl použit jeden nestandardizovaný dotazník, který je obsažen v přílohové části.⁶⁵ Respondentům byl dotazník zaslán e-mailem.⁶⁶ Formou dotazníku bylo osloveno 24 občanských sdružení, organizací a institucí, přičemž vyplněný dotazník se vrátil v 18 případech, tzn. v 75 %.

⁶⁵ Příloha č. 3 Dotazník

⁶⁶ Příloha č. 2 Průvodní e-mailová zpráva k dotazníku

V úvodní části dotazníku byly u respondentů zjišťovány následující údaje:

- Město, kde sídlí instituce, za kterou je dotazník vyplňován.
- Název pracovní pozice respondenta:
- Výběr možností, které nevíce vystihují činnost instituce:
- Charakteristika klientů jednotlivých institucí:

Následuje tabulkový přehled sídel institucí, které dotazník vyplnily.

Tabulka č. 1: Sídla institucí

Město - sídlo instituce	Počet institucí
Liberec	15
Jablonec nad Nisou	3
Turnov	1
Česká Lípa	1
Cvikov	1
Semily	2
Tanvald	1
Celkem	24

Z **tabulky č. 1** je patrné, že nejčastější údaj, z hlediska počtu institucí v jednotlivých městech, je uveden u města Liberec, což je zřejmě z důvodu nejvyššího počtu obyvatel v porovnání s ostatními městy Libereckého kraje.⁶⁷

⁶⁷ Příloha č. 4 Grafická příloha

Níže jsou uvedeny varianty pracovní pozice respondentů, kteří reagovali na otázky v dotazníku, a to v tabulkovém přehledu.

Tab. č. 2: Pracovní pozice respondentů

Pracovní pozice	Počet
Jednatel	2
Manažer	1
Ředitel	2
Sociální pracovník	3
Předseda	8
Pracovní konzultant	1
Vedoucí	1
Celkem	18

Z **tabulky č. 2** je patrné, že nejčastější údajem z hlediska pracovní pozice je pozice předsedy organizace.⁶⁸

⁶⁸ Příloha č. 4 Grafická příloha

V dotazníku dále měly jednotlivé instituce označit činnosti, které nejvíce vystihují jejich činnost viz následující tabulkový přehled.

Tab. č. 3: Činnosti institucí

Činnost instituce	Počet výběru
Poskytování rehabilitačních služeb	5
Snaha o integraci do společnosti	13
Komplexní péče o osoby s různým handicapem	2
Poradenství	9
Nabídka sociálních služeb	6
Napomáhání k vhodnému umístění do vzdělávacího procesu	3
Podporované zaměstnávání	2
Nabídka pracovní činnosti	4
Sdružování občanů	8
Komplexní služby	1
Poskytování konzultační činnosti	2
Kulturní aktivity	11
Rekondiční a rehabilitační činnosti	5
Nabídka osobní asistence	1
Pracovní rehabilitace	2
Půjčovna kompenzačních pomůcek	2
Vytváření bydlení rodinného charakteru	3
Celkem	79

Z tabulky č. 3 vyplývá, že nejčastější údaj, který je uveden, z hlediska činnosti instituce, je snaha o integraci do společnosti, což je jistě nejdůležitější a nejhlavnější činností každé organizace.

V poslední části úvodu dotazníku měla zařízení z uvedené nabídky vybrat charakteristiku klientů viz tabulkový přehled uvedený níže.

Tab. č. 4: Charakteristika klientů

Charakteristika klientů	Počet výběru
Osoby plně invalidní	15
Osoby částečně invalidní	10
Osoby zdravotně znevýhodněné	12
Celkem	37

Z **tabulky č. 4** je patrné, že nejvíce jsou v organizacích zastoupeni klienti plně invalidní.

Údaj celkem se neshoduje s údaji celku, protože respondenti měli možnost vybrat více možností.

7.7 Prezentace a interpretace dat

Odpovědi na jednotlivé otázky zahrnuté v dotazníku jsou zpracovány do grafů, k nimž je současně připojen vysvětlující komentář. Některé z otázek jsou pro přehlednost zpracované do tabulek, pod nimiž je rovněž uveden vysvětlující komentář.

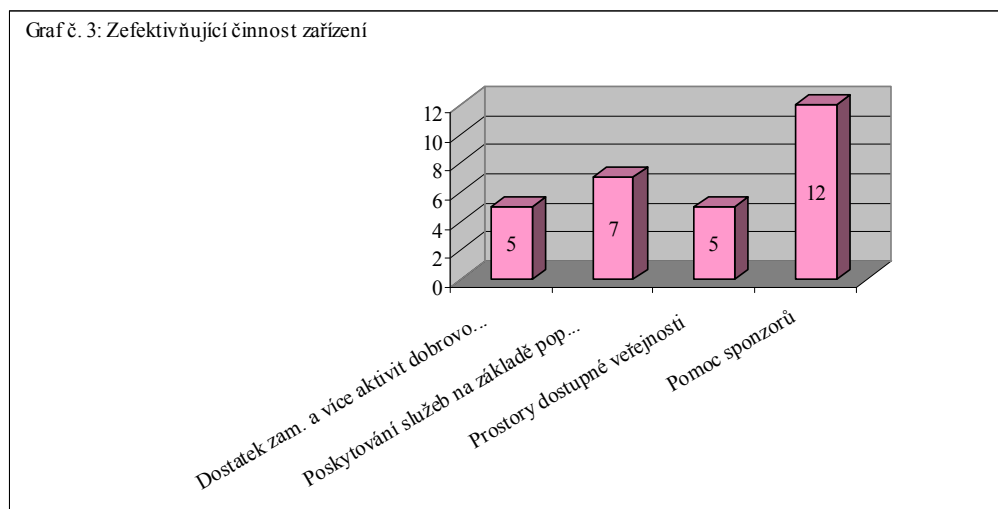
První otázka dotazníku byla věnována problémům s jakými se jednotlivé organizace potýkají.

Tabulka č. 5: Analýza problémů organizací

Eventuality problémů - 1 nejvýznamnější 4 nejméně významné	1	2	3	4	Celkem
Nedostatek fin. prostředků	12				12
Problematika podpory zaměstnávání zdr. post. občanů		6			6
Bezbariérovost objektů, dopravy a ubytování - kde, kdy, jak?			5		5
Malá podpora obč. sdružení ze strany všeobecné veřejnosti				4	4
Celkem	12	6	5	4	27

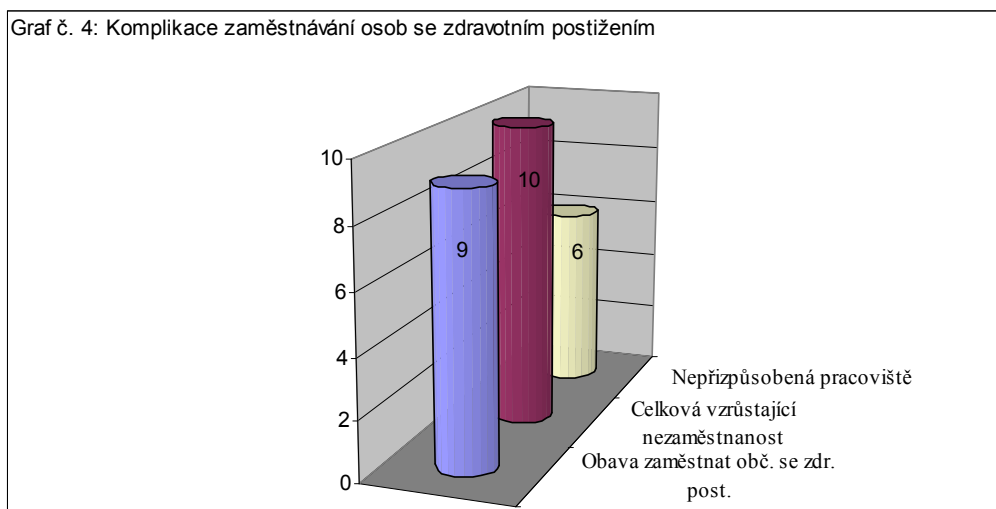
Respondenti očíslovali pořadí dle významnosti pro jejich organizaci. Z výše uvedeného tabulkového přehledu vyplývá, že nejvíce palčivým problémem pro většinu organizací je nedostatek finančních prostředků. Údaj celkem se neshoduje s údaji o celkovém počtu respondentů, z důvodu výběru více možností.

Ve druhé otázce měly být označeny tři nejdůležitější aspekty, které by mohly zefektivnit činnost zařízení. Na výběr bylo osm možností.

V některých případech bylo označeno více aspektů než tři, které byly v dotazníku požadovány, ale v potaz byly, pro lepší ilustraci, brány i tyto odpovědi. Jak je patrné z **grafu č. 3**, respondenti nejvíce označovali možnost zefektivnění jejich činnosti pomocí sponzorů, a to ve dvanácti případech a poskytování služeb na základě poptávky v sedmi případech. Možnosti typu dostatek zaměstnanců a více aktivit z řad dobrovolníků a prostory dostupné veřejnosti byly shodně uvedeny v pěti případech.

Další, v pořadí třetí, otázka nabízela možnosti označení komplikací zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Respondenti vybírali ze tří variant, které jsou v **grafu č. 4** uvedeny. Čtvrtá varianta byla otevřená, kdy měli respondenti možnost uvést jiné eventuality. V této otevřené variantě uvedli, že zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice nejvíce komplikuje:

- „nejvíce komplikací plyne z podvodů vychytralých zaměstnavatelů podporovaných MPSV“,
- neznalost problematiky zaměstnavatelů,
- malá informovanost o funkci podporovaného zaměstnávání,
- nedostatečné požadavky na kvalifikaci a zkušenosti v oboru u personálu v zaměstnávající firmě,
- neochota přizpůsobit pracoviště,
- předsudky,
- špatná dopravní obslužnost do místa zaměstnání (tento fakt byl uveden vícekrát),
- obecná nálada ve společnosti a ochota zaměstnávat občana se zdravotním postižením,

- legislativa, která nenabízí dostatečné výhody komerčním i nekomerčním subjektům, s tím související ochota vytvářet taková pracovní místa.

Z uvedeného **grafu č. 4** dále vyplývá, že, dle respondentů, nejvíce komplikuje zaměstnávání celková vzrůstající nezaměstnanost.

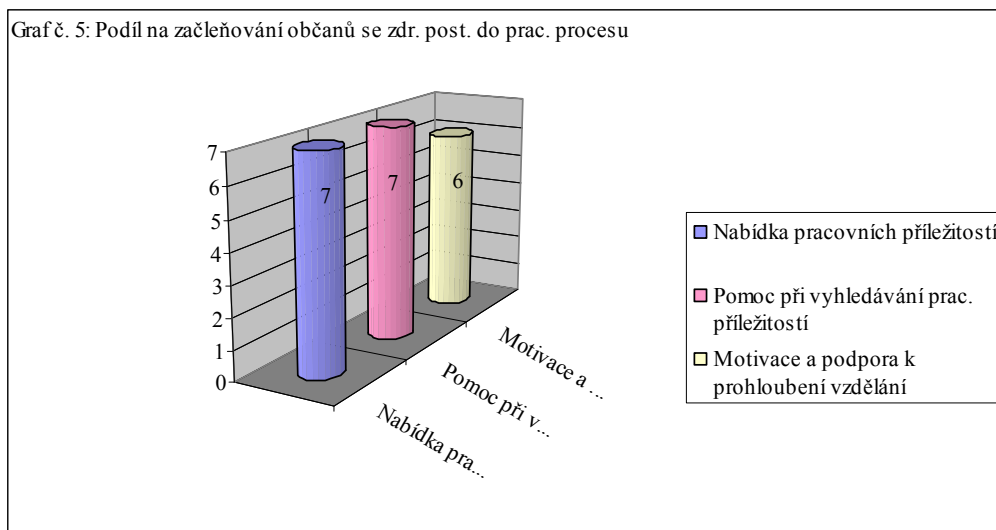
Ve čtvrté otázce respondenti označili - očíslovali, z nabídnutého výčtu úskalí, co nejvíce ztěžuje pracovní uplatnění občanů se zdravotním postižením.

Tab. č. 6: Potíže v pracovním uplatnění občanů se zdravotním postižením

Potíže v prac. uplatnění občanů - 1 nejvýzn. 5 nejméně význ.	1	2	3	4	5	Celkem
Nerovné příležitosti na trhu práce	11					11
Omezená nabídka odpovídajících kvalifikací		11				11
Nevhodné pracovní podmínky			7			7
Nižší úroveň vzdělání a kvalifikace				8		8
Snaha o získání důchodu před rekvalifikací					13	13
Celkem	11	11	7	8	13	50

Jak je z tabulkového přehledu patrné, tato otázka nabízela pět variant, kdy měli respondenti očíslovat pořadí od nejvýznamnější, číslicí jedna, po nejméně významné, číslicí pět. Možnosti jsou v **tabulce č. 6** seřazeny tak, jak byly nejčastěji označovány. Jako nejvýznamnější byla nejčastěji označována možnost nerovných příležitostí na trhu práce. Údaj celkem se neshoduje s údaji celku, protože respondenti měli možnost označit více variant.

Pátá otázka zjišťovala, jak se instituce podílí na začleňování občanů se zdravotním postižením do pracovního procesu.

Na výběr bylo devět variant, desátá varianta byla otevřená, kdy měli respondenti uvést jinou možnost podílu na začleňování občanů se zdravotním postižením do pracovního procesu. Nejvíce byly voleny varianty nabídky pracovních příležitostí, pomoc při vyhledávání pracovních příležitostí a motivace a podpora k prohloubení vzdělání, jak vyplývá z výše uvedeného **grafu č. 5**. V otevřené variantě organizace uvedly, že připravují klienty na otevřený trh práce, pořádají semináře se zaměřením na psychosociální výcvik a rovněž vyvíjejí vlastní aktivitu při zakládání chráněného pracoviště komerčním subjektem.

V šesté otázce měli respondenti uvést, zda, při začleňování občanů do pracovního procesu, spolupracují rovněž s jinými organizacemi.

Tab. č. 7: Spolupráce při začleňování do pracovního procesu

Spolupráce s jinými organizacemi při začleňování do prac. procesu	Ano	Ne	Celkem
Úřad práce	9	x	9
Okresní správa sociálního zabezpečení	5	x	5
Personální agentura	2	x	2
Celkem	16	6	22

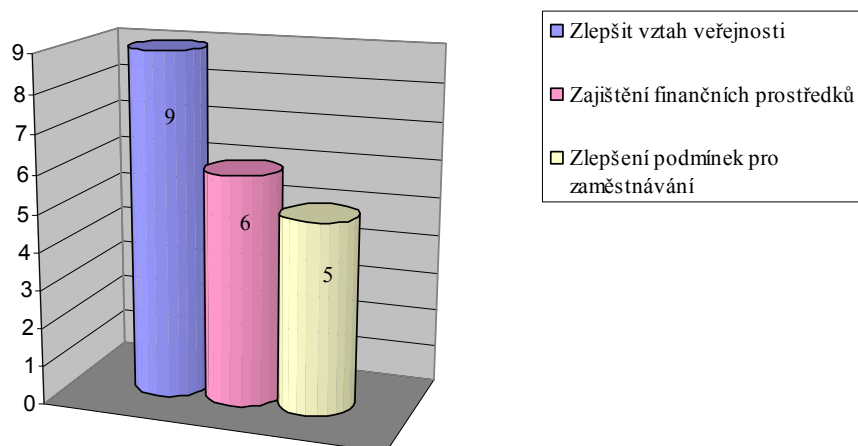
Z uvedeného **tabulkového přehledu č. 7** vyplývá, že respondenti měli uvést, zda spolupracují s jinými organizacemi a v případě, že ano, se kterými, či nikoliv. Většina institucí s dalšími organizacemi spolupracuje, nejvíce pak s úřadem práce. Rovněž bylo možno uvést jinou eventualitu, tato možnost byla v dotazníku využita, s tím, že z jiných spolupracujících organizací byly uvedeny např. chráněné dílny, a to ve více případech, agentury pro podporované zaměstnávání, rovněž ve více případech a potenciální zaměstnavatelé. Také byla uvedena spolupráce se sponzory. Údaj celkem se neshoduje s údaji celku, protože respondenti měli možnost označit více variant.

Další otázka se věnovala úspěchu organizací. Jednalo se o otázku otevřenou. Za největší úspěch respondenti považují:

- Integraci občanů se zdravotním postižením do společnosti,
- Čas, kdy klient dochází k závěru, že si pomohl sám,
- Získání vhodného zaměstnání a následné setrvání klienta v tomto zaměstnání,

- Poskytování služby dle individuálních potřeb uživatele, propracovaný systém individuálního plánování,
- Spokojenost klientů s poskytovanými službami a jejich další doporučení dále,
- Vytvoření vhodných pracovních míst a podmínek pro kmenové zaměstnance,
- Bezproblémové zaměstnání občanů se zdravotním postižením,
- Udržitelnost pracovních míst,
- Evropské granty, rozšíření a fungování instituce,
- Sledování pracovního vývoje,
- Zajištění finančních příspěvků na pravidelné každoroční ozdravné a rekondační pobyty v tuzemsku i v zahraničí,
- Vytváření prostoru pro setkávání občanů s podobným osudem a navazování nových přátelství,
- Dobrá pracovní organizace a kolektivní vyjednávání se členy sdružení,
- Ochota zaměstnanců a dobrovolníků setrvávat v organizaci.

Graf č. 6: Cíle a plány do budoucna

Osmá otázka byla věnována cílům a plánům institucí do budoucna.

Respondenti vybírali ze třech variant, které jsou uvedeny v **grafu č. 6**, přičemž nejvíce byla označována varianta zlepšit vztah veřejnosti k osobám se zdravotním postižením. Čtvrtá možnost umožňovala uvést jiné eventuality, kterými byly:

- Nalézt pracovní uplatnění pro uživatele (podpora na pracovišti i podpora směřující k udržení pracovního místa),
- Nové pracovní závazky, snaha o vytvoření nových pracovních míst – příležitostí,
- Stabilizování služeb, další fungování organizace.

Tuto otevřenou alternativu nevyužila většina institucí, pouze 16,66 %.

V deváté otázce měli respondenti, dle nabízených variant, označit, zda spolupracují či nespolečně s potenciálními zaměstnavateli.

Tab. č. 8: Spolupráce s potenciálními zaměstnavateli

Spolupráce s potenciálními zaměstnavateli	Ano	Ne	Celkem
Oblast průmyslu	3	x	3
Oblast služeb	4	x	4
Oblast státní správy	2	x	2
Celkem	9	9	18

Respondentům byla nabídnuta možnost tří variant a jedné otevřené pro jinou eventualitu. Jak je patrné z **tabulky č. 8**, s potenciálními zaměstnavateli instituce nejvíce spolupracují v oblasti služeb. Možnosti uvedení jiné eventuality kromě jednoho, který uvedl, že s potenciálními zaměstnavateli spolupracuje v oblasti reklamních, propagačních předmětů, nevyužil žádný respondent. Z toho vyplývá, že nabídka variant byla vyčerpávající.

Otázka desátá je otázkou otevřenou a navazuje na kladné zodpovězení otázky předchozí. Respondenti byli vyzváni, aby uvedli, jakým způsobem a s jakou zkušeností s potenciálními zaměstnavateli spolupracují a uvedli:

- Osobní komunikace, den otevřených dveří, nabídka práce z chráněných dílen, společenské akce,
- Tisk reklamních či propagačních předmětů u firmy, která zaměstnává osoby se zdravotním postižením, s tím, že tato firma je následně, pokud mají klienti zájem o pracovní místo, nabízena osobám se zdravotním postižením,

- Výběr vhodného pracovního místa u zaměstnavatele, pomoc se zaučením zaměstnance na pracovišti, pomoc s vytvořením vhodného pracovního místa, konzultace pracovního konzultanta se zaměstnavatelem činnost jeho zaměstnance (i se zaměstnancem) – snaha o efektivitu práce,
- Jednání o možnosti pracovního uplatnění, asistence na pracovišti, pomoc při komunikaci uživatele se zaměstnavatelem,
- Zpracování zakázek potenciálních zaměstnavatelů,
- Dobré zkušenosti, potřeba vyvíjet aktivity.

Přestože, celá polovina respondentů na předchozí otázku odpověděla kladně a měla by tudíž rovněž odpovědět i na tuto otázku, nestalo se tak, odpovědělo šest respondentů z devíti.

V jedenácté otázce byli respondenti tázáni, zda udržují kontakt s klienty, které se podařilo zaměstnat.

Tab. č. 9: Udržení kontaktu se zaměstnanými klienty

Kontakt s klienty, které se podařilo zaměstnat	Ano	Ne	Celkem
Celkem	10	6	16

Respondenti měli kladně či záporně odpovědět na otázku, v případě kladné odpovědi bylo možno uvést další vývoj pracovní kariéry klienta. Na tuto otázku také neodpověděli všichni respondenti, ale 88,88 %. Jako další vývoj pracovní kariéry bylo uvedeno:

- Nové zaměstnání klienta – pracovní postup, přechod do vzdělávacího procesu, nabídka předpracovní rehabilitace,
- V případě potřeby, poskytnutí asistence na pracovišti, trénink dovedností, které jsou potřebné ke zvládnutí pracovní činnosti, pracovně-právní poradenství,

- Většinou udržitelný stávající stav.

Údaj celkem se neshoduje s údaji celku, protože neodpověděli všichni respondenti.

Předposlední, v pořadí dvanáctá, otázka byla věnována oblasti zaměstnávání občanů se zdravotním postižením a zaznamenání diskriminačního jednání.

Tab. č. 10: Diskriminační jednání zaměstnavatele

Diskriminační jednání v oblasti zaměstnávání občanů se zdr. postižením	Ano	Ne	Celkem
Celkem	4	11	15

Jak je patrné z **tabulky č. 10**, opět neodpověděli všichni respondenti, většina z nich odpověděla, že se s diskriminačním jednáním nesetkali.

Jedna organizace odpověděla, že se s diskriminačním jednáním setkala opakovaně, přičemž odpověď bohužel nebyla dále rozvedena. Pozitivním zjištěním je fakt, že s diskriminačním jednáním se respondenti setkali méně, ve 26,66 %. Údaj celkem se neshoduje s údaji celku, protože odpovědělo 83,33 % respondentů ze 100 %.

Závěrečná třináctá otázka nabízela možnost k tématům cokoli doplnit. Této možnosti žádný z respondentů nevyužil.

7.8 Ověření předpokladů a shrnutí výsledků

- První předpoklad zněl tak, že na přímou otázku více než 50 % občanských sdružení odpoví, že hlavním problémem je nedostatek finančních prostředků. Data uvedená v tabulce č. 5. Data ukazují na to, že předpoklad byl formulován správně a lze jej považovat za platný.

- Dalším předpokladem bylo, že více než 50 % občanských sdružení odpoví, že by uvítali aktivity dobrovolníků. Toto se nepotvrdilo, jak dokazuje graf č. 3.
- Dalším předpokladem bylo, že podstatná část občanských sdružení vyjádří obavy nad vzrůstající nezaměstnaností, která ztěžuje pracovní uplatnění zdravotně postižených občanů. Tento předpoklad se potvrdil a data uvedená v grafu č. 4 jsou tedy platná.
- Dalším předpokladem bylo, že většina občanských sdružení odpoví, že problémem je nedostatečná informovanost laické veřejnosti, která není upozorňována na konkrétní problémy osob se zdravotním postižením a naléhavost jejich řešení. Toto se nepotvrdilo.
- Dalším předpokladem bylo, že občanská sdružení se vyjádří, že se potýká s problémem byrokracie. Tento předpoklad se rovněž nepotvrdil.
- Posledním předpokladem bylo, že některá z občanských sdružení odpoví, že se potýkají s problémem bariér např. pro vozíčkáře. Tento předpoklad se potvrdil a data uvedená v tabulce č. 5 jsou tedy platná.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byla aktivní politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením. Cílem bylo zanalyzovat vybrané služby aktivní politiky zaměstnanosti vůči osobám se zdravotním postižením ve vybraném regionu a podat ucelený přehled o problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením, včetně opatření aktivní politiky zaměstnanosti v souvislosti se začleněním osob se zdravotním postižením na trh práce, a to na základě analýzy dostupných zdrojů, odborné literatury, legislativy a dotazování – analýzy dat z dotazníkových šetření.

Veškeré informace a údaje byly získány metodou analýzou dostupných (sekundárních) zdrojů, studiem webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, Českého statistického úřadu, Libereckého kraje a dalších dostupných dokumentů, odborné literatury, legislativy, metodou dotazování analýzou dat z dotazníkových šetření.

Prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku jsem zjišťovala situaci v občanských sdruženích, organizacích a institucích pro osoby se zdravotním postižením.

Smysl práce spočíval v analýze problémů spojených s pracovním uplatněním občanů se zdravotním postižením a vymezením vztahu speciální pedagogiky k této oblasti. Důvodem výběru tématu byla úzká souvislost se studijním oborem a potřeba danou oblast prozkoumat, neboť ve věci pedagogické práce s lidmi se speciálními potřebami je třeba rozumět i této sociální situaci dané pozicí na trhu práce.

Hlavním předpokladem bylo, že na přímou otázku více než 50 % občanských sdružení odpoví, že hlavním problémem je nedostatek finančních prostředků. Předpoklad byl formulován správně a data, která byla uvedena v praktické části jsou platná, předpoklad se tedy potvrdil.

Za nejvýznamnější přínos lze považovat zjištění, že většina institucí se potýká s nedostatkem finančních prostředků, se kterým je spojen i nedostatek

sponzorů. Dalším zjištěním je fakt, že pro organizace je nejdůležitější integrovat své klienty do společnosti ve všech směrech.

V jedné ze zodpovězených otázek ohledně komplikací zaměstnávání osob se zdravotním postižením bylo zaznamenáno, že „nejvíce komplikací plyne z podvodů vychytralých zaměstnavatelů podporovaných MPSV“, z neznalosti problematiky zaměstnavatelů, malé informovanosti o funkci podporovaného zaměstnávání, nedostatečných požadavků na kvalifikaci a zkušenosti v oboru u personálu v zaměstnávající firmě, neochoty přizpůsobit pracoviště, předsudků, špatné dopravní obslužnosti do místa zaměstnání, obecné nálada ve společnosti a ochoty zaměstnávat občana se zdravotním postižením, legislativy, která nenabízí dostatečné výhody komerčním i nekomerčním subjektům a s tím související ochoty vytvářet taková pracovní místa.

Za nejvýznamnější potíže v pracovním uplatnění občanů se zdravotním postižením byly označeny nerovné příležitosti na trhu práce. Také bylo zjištěno, že při začleňování občanů do pracovního procesu, organizace nejvíce spolupracují s úřady práce. Za největší úspěch jednotlivá zařízení ve většině případů považují úspěšnou integraci občanů se zdravotním postižením do společnosti. Dále bylo zjištěno, že pokud instituce spolupracují s potenciálními zaměstnavateli, pak je to ve většině případů v oblasti služeb.

Všechny uvedené odpovědi jsou kromě jiných velmi cenným přínosem a mohly by sloužit jako podklad pro další výzkum ohledně dané problematiky.

NÁVRH OPATŘENÍ

Jedním z hlavních navrhovaných opatření byla podpora aktivní politiky zaměstnanosti větším objemem finančních prostředků ze strany státu, např. v oblasti rekvalifikací, chráněných pracovních dílen a chráněných pracovních míst.

Rekvalifikační kurzy by handicapovaným občanům napomohly zvýšit své předpoklady v určitých oblastech na trhu práce. Velký význam pro společnost, zejména pro osoby se zdravotním postižením, má zaměstnávání prostřednictvím chráněných dílen. Více finančních prostředků by tedy pro chráněné pracovní dílny a chráněná pracovní místa bylo velkým přínosem. Tyto formy zaměstnání by se také měly více zviditelnit, aby se dostaly do povědomí široké veřejnosti. Pro jednotlivá zařízení by bylo vhodné, aby se aktuálně zajímaly o lobbistické skupiny, které by soustavně prosazovaly jejich zájmy, potažmo zájmy občanů se zdravotním postižením, v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti v médiích, na veřejnosti a v neposlední řadě u orgánů státu a jeho představitelů.

Z legislativy v teoretické části vyplynulo, že je povinnost zaměstnavatele, který zaměstnává v průměrném ročním přepočteném počtu více než 25 zaměstnanců v pracovním poměru, zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Povinný podíl činí 4 % a tuto povinnost mohou zaměstnavatelé plnit zaměstnáváním v pracovním poměru nebo odebíráním výrobků či služeb od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, dále zadáváním zakázek výše jmenovaným zaměstnavatelům nebo odebíráním výrobků nebo služeb chráněných pracovních dílen, které provozuje občanské sdružení, státem registrovaná církev nebo náboženská společnost nebo církevní právnická osoba nebo obecně prospěšná společnost, odebíráním výrobků nebo služeb od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance, nebo zadáváním zakázek těmto osobám,

nebo odvodem do státního rozpočtu. Pro organizace a instituce by tedy bylo vhodné více se zviditelnit a připomínkovat na trhu práce.

Zaměstnavatelé by také měli být motivováni k zaměstnávání handicapovaných osob, např. výší příspěvku za zaměstnání handicapovaného občana. Pro osoby se zdravotním postižením by byly vhodné zkrácené pracovní poměry, pro postupné začlenění občanů se zdravotním postižením do pracovního procesu. Zaměstnavatelé, kteří nabízejí méně náročné a nekvalifikované práce by mohli zaměstnávat osoby s lehčím stupněm postižení.

Speciální pedagogika nabízí možnosti v oblasti osobní asistence, např. při doprovázení handicapovaného občana do zaměstnání, při nácviku využívání veřejné dopravy, zvládání nečekaných situací při samostatném cestování, nácviku chování v různých společenských akcích, např. chování při pracovních pohovorech, zapojení do pracovního kolektivu, rozlišování hierarchie v pracovních vztazích, při nácviku činností vedoucích k sociálnímu začleňování aj. V oblasti poradenství, např. o právech a povinnostech občana se zdravotním postižením, při uzavírání pracovních smluv se zaměstnavateli, v oblasti poskytování informací o aktuálních podmínkách na trhu práce.

Pro více informací v dané problematice by v jednotlivých zařízeních bylo třeba vyzkoumat, kolik občanů se zdravotním postižením není zaměstnáno, zda usilují o zaměstnání, zda jsou motivováni začlenit se do pracovního procesu, jaké mají předpoklady pro začlenění do pracovního procesu, jaké jsou možnosti a podmínky pracovního trhu atp.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOGRAFIE

- BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vydání. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-16-4.
- ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2007. ISBN 978-80-7263-382-1.
- ČERVINKA, Tomáš. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. 4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-529-0.
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 4. přeprac. a aktualiz. vydání. Praha: Aspi, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.
- MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání. Praha: Slon, 2002. ISBN 80-86429-08-3.
- NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-498-6.
- OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*. 1. vydání. Brno, 2005. ISBN 80-210-3718-0.
- PEŠATOVÁ, I., ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005. ISBN 80-7083-985-6.
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 81. vydání. Brno, 1998. 80-85931-65-6.
- PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*. 1. vydání. Brno, 2009. ISBN 978-80-7392-094-4.
- VITÁSKOVÁ, Jarmila. *Podporované zaměstnávání jako způsob pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Olomouc, 2006.

SBORNÍKY A JINÉ ZDROJE

- *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.kraj-lbc.cz/aktuality/id:73831>.
- BAJER, Pavel. Zdravotně postižení zažívají diskriminaci v zaměstnání. *Sociální práce*. 2005, č. 3, s. 3-4. ISSN 1213-6204.
- *Burza práce* [online] [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://burzaprace.bariery.cz>.
- *Chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8#zozp>
- *Chrano* [online]. [cit. 6. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8#zozp>.
- *Integrovaný portal MPSV* [online]. [cit. 30. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz>.
- *Nezaměstnaní a míra nezaměstnanosti* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: [http://notes2.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/85611b0721e1e3acc12576b9002fb64e/\\$FILE/22_tabulka.xls](http://notes2.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/85611b0721e1e3acc12576b9002fb64e/$FILE/22_tabulka.xls).
- *Nová podoba portálu práce pro zdravotně postižené* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/7673>.
- *Pohyb obyvatelstva v Libereckém kraji* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/0aba84d0a1d02d62c12576e90043fb1b/\\$FILE/Bi_ance_kraj.xls](http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/0aba84d0a1d02d62c12576e90043fb1b/$FILE/Bi_ance_kraj.xls).
- *Projekt „Lepší život“* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.lepsizivot.info/index.php?kategorie=projekt>.
- *Přehled základních informací o Libereckém kraji* [online]. [cit. 21. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://liberecky-kraj.kraj-lbc.cz/page22>.
- *S – COMP CENTRE* [online]. [cit. 6. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.scomp.cz/Vzdelavaci-projekty.aspx>

- *Sociální zabezpečení 2010* [online]. [cit. 22. března 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8481>.
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: http://www.lidske-zdroje.org/data/file/zpravodaje-csrlz/zamestnavani_handicapvanych.pdf.
- *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 14. října 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8#zozp>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Podrobný popis organizací zahrnutých do vzorku pro výběr respondentů (viz text s. 50)

Příloha č. 2: Průvodní e-mailová zpráva k dotazníku

Příloha č. 3: Dotazník

Příloha č. 4: Grafická příloha

Příloha č. 1: Podrobný popis organizací zahrnutých do vzorku pro výběr respondentů

- ELVA-HELP – nestátní nezisková organizace se sídlem v Liberci - pomoc postiženým – poskytování sociálních služeb postiženým terénní formou, prostřednictvím asistenčních a terapeutických psů.
- Centrum pro zdravotně postižené Libereckého kraje, pobočka Liberec - poskytování sociálních služeb lidem se zdravotním postižením a seniorům.
- Diana - sdružení rodičů a přátel postižených a handicapovaných dětí se sídlem v Jablonci nad Nisou - zlepšování zdravotních a sociálních podmínek postižených dětí a napomáhání k vhodnému umístění těchto dětí do vzdělávacího procesu.
- Dolmen, o.p.s. Agentura pro chráněné bydlení se sídlem v Liberci - podporování dospělých lidí s mentálním postižením při přechodu do služeb chráněného bydlení.
- Farní charita Česká Lípa - Chráněná dílna Jonáš - nabídka pracovní činnosti pro osoby se zdravotním postižením.
- Klub aktivních vozíčkářů. Provoz sdružení tělesně postižených občanů Turnov. Provoz sdružení tělesně postižených občanů Turnov, kteří mají shodné zájmy a cíle.
- LORM, pobočka Liberec - společnost pro hluchoslepy. Občanské sdružení poskytující služby a komplexní systematickou péči hluchoslepým osobám po celé ČR.
- Miluše Poživilová Chrano. Chráněná dílna se sídlem v Liberci pro těžce zdravotně postižené občany. Provádění kompletačních a drobných montážních prací, zejména pro automobilový průmysl.

- Občanské sdružení D.R.A.K. Nezisková organizace se sídlem v Liberci se zaměřuje na podporu dospělých osob i rodin s dětmi se zdravotním znevýhodněním, chráněné dílny, sociální služby a poradenství.
- Občanské sdružení zdravotně postižených Tanvald. Organizace sdružuje zdravotně postižené spoluobčany a pomáhá jim.
- Okresní organizace sdružení pro pomoc mentálně postižených v ČR. Sdružení pro pomoc mentálně postiženým v Jablonci nad Nisou. Cílem organizace je pomáhat osobám s mentálním postižením, včetně postižených kombinovanými vadami a jejich rodinám zkvalitnit jejich životní podmínky.
- ORFEUS občanské sdružení – pobočka Liberec - nabídka osobní asistence, dopravy, sociálně právního poradenství a ozdravných pobytů zdravotně postiženým.
- Podkrkonošská společnost přátel dětí zdravotně postižených se sídlem v Semilech. Poskytování sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením.
- Pochodeň, občanské sdružení pro pomoc zdravotně postiženým se sídlem v Liberci - poskytování podpory mentálně postiženým s kombinovanými vadami. Provoz chráněné úklidové skupiny a chráněné rehabilitační dílny.
- Regionální organizace zdravotně postižených Liberec Sever - nabídka služeb pro zdravotně postižené.
- Rytmus Liberec, o.p.s. - umožnění lidem se znevýhodněním aktivní zapojení a seberealizaci, a to zejména při vzdělávání a pracovním uplatnění v běžném prostředí.
- Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, o.s. Klub Downův syndrom, se sídlem v Jablonci nad Nisou. Organizace sdružuje spoluobčany s Downovým syndromem, jejich rodiny a přátele.

- Svaz tělesně postižených v ČR, místní organizace Cvikov. Organizování zdravotních akcí a poznávacích zájezdů pro tělesně postižené.
- Zrnko naděje Semily. Organizace poskytující pomoc tělesně postiženým. Vytváření bydlení rodinného charakteru v komunitě pro tělesně postižené spoluobčany.
- ESY handicap help, o.s. Liberec - snaha o poskytování odborné a kvalifikované sociální služby osobám s převládajícím tělesným a kombinovaným handicapem a umožnění jim v maximální míře zvládat pobyt v přirozeném domácím prostředí.
- Občanské sdružení Foreigners Liberec - pomoc osobám potřebující specializované nebo sociální služby v orientaci v novém prostředí a v maximálně možném začlenění do společnosti
- Občanské sdružení Schody Liberec – integrace osob se speciálními potřebami
- Občanské sdružení Obzor Liberec – smysluplné využívání volného času oficiálně osob s různým druhem vnitřního a tělesného postižení (především vozíčkářů).
- Občanské sdružení Odraz Liberec – pomoc dětem z dětských domovů, zdravotně postiženým občanům, lidem v životní krizi a rozvoj kultury a sportu.

Příloha č. 2: Průvodní e-mailová zpráva k dotazníku

Dobrý den,

dovoluji si obrátit se na Vás touto cestou s prosbou o spolupráci na průzkumu procesu zaměstnávání osob se specifickými potřebami. Tímto Vás prosím o vyplnění dotazníku, který je přílohou této e-mailové zprávy. Součástí dotazníku jsou rovněž podrobnější informace k jeho vyplnění. Dotazník zašlete na adresu: stranskajarmila@seznam.cz k datu 25. února 2010.

Předem mnohokrát děkuji za spolupráci.

S pozdravem

Jarmila Stránská

studentka III. ročníku

studijní obor Speciální pedagogika pro vychovatele Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická TU v Liberci

Příloha č. 3: Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou třetího ročníku studijního oboru Speciální pedagogika pro vychovatele na Technické univerzitě v Liberci a dovoluji si Vás požádat o spolupráci na dotazníkovém šetření, které je součástí mé bakalářské práce věnované tématu aktivní politiky zaměstnanosti. Předem děkuji za jeho laskavé vyplnění. Vámi svěřené informace budou využity pouze pro potřeby bakalářské práce a budou zpracovány statisticky, což zajišťuje anonymitu celého šetření. Nikde se proto prosím nepodepisujte.

Dotazník vyplňte tak, že při volbě z vícero variant Vámi vybranou odpověď označte podtržením. V otázkách, kde se máte možnost rozepsat, tak prosím stručně učiňte.

Město, kde sídlí instituce, za kterou je dotazník vyplňován:

Název Vaší pracovní pozice:

Z níže uvedené nabídky možností vyberte podtrhněte ty, které nejvíce vystihují činnost Vaší instituce:

- a) Poskytování rehabilitačních služeb
- b) Snaha o integraci do společnosti
- c) Komplexní péče o osoby s různým handicapem
- d) Poradenství
- e) Nabídka sociálních služeb
- f) Napomáhání k vhodnému umístění do vzdělávacího procesu
- g) Podporované zaměstnávání

- h) Nabídka pracovní činnosti
- i) Sdružování občanů
- j) Komplexní služby
- k) Poskytování konzultační činnosti
- l) Kulturní aktivity
- m) Rekondiční a rehabilitační pobyty
- n) Nabídka osobní asistence
- o) Pracovní rehabilitace
- p) Půjčovna kompenzačních pomůcek
- q) Vytváření bydlení rodinného charakteru

Nyní prosím vyberte (podtrhněte) charakteristiku Vašich klientů z níže uvedené nabídky:

- a) Osoby plně invalidní
- b) Osoby částečně invalidní
- c) Osoby zdravotně znevýhodněné
- d) Jiné – uveďte

1. S jakými problémy se Vaše instituce potýká? Očíslujte prosím jejich pořadí dle významnosti pro Vaši organizaci (1 = nejvýznamnější, 4 = nejméně významná):

- Nedostatek finančních prostředků
- Problematika podpory zaměstnávání zdravotně postižených občanů (z hlediska zvýšené právní ochrany těchto občanů)
- Bezbariérovost objektů, dopravy a ubytování – kde kdy jak?
- Malá podpora občanských sdružení ze strany všeobecné veřejnosti (nezájem společnosti)
- Jiné – uveďte

2. Označte prosím tři nejdůležitější aspekty, které by podle Vašeho názoru mohly zefektivnit činnost Vašeho zařízení. Zvolené varianty označte podtržením:

- a) Dostatek zaměstnanců a více aktivit z řad dobrovolníků
- b) Možnosti využití Internetu pro klienty se zdravotním postižením např. při hledání pracovních příležitostí, ve využití nabídky užitečných informací o službách zdravotně postiženým, v nabídce internetových obchodů, knihoven, akcí pořádaných různými organizacemi atd., včetně zaškolení uživatelů, služby elektronické pošty a poradenské činnosti
- c) Bezplatné anonymní poradenství pro zdravotně postižené v případě, že ho Vaše organizace dosud neposkytuje
- d) Poskytování služeb na základě poptávky
- e) Nabídka služeb osobní asistence např. při začlenění do pracovního procesu, při každodenních potřebách – nákupy atd.
- f) Prostory dostupné veřejnosti
- g) Dostupné komunikační prostředky – internet, telefon
- h) Pomoc sponzorů

3. Co podle Vás nejvíce komplikuje zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice? Zvolené varianty označte podtržením.

- a) Obava zaměstnat občana se zdravotním postižením
- b) Celková vzrůstající nezaměstnanost a s tím spojená omezená nabídka pracovních příležitostí
- c) Nepříznivá pracovní prostředí
- d) Jiné – uveďte

4. Co podle Vás ztěžuje pracovní uplatnění občanů se zdravotním postižením? Očíslujte prosím pořadí následujících úskalí (1 = nejvýznamnější, 5 = nejméně významná):

- Nerovné příležitosti na trhu práce
- Omezená nabídka odpovídajících kvalifikací
- Nevhodné pracovní podmínky
- Nižší úroveň vzdělání a kvalifikace zdravotně postižených občanů
- Přednost ve snaze získat důchod před snahou o rekvalifikaci a uplatnění v zaměstnání

5. Jak se Vaše instituce podílí na začleňování občanů se zdravotním postižením do pracovního procesu? Zvolené varianty označte podtržením:

- a) Nabídka pracovních příležitostí
- b) Motivace a podpora k prohloubení vzdělání
- c) Poradenské služby při začlenění na trh práce
- d) V případě potřeby, při začlenění do pracovního procesu, poskytnutí služby - osobního asistenta
- e) Pomoc při vyhledávání pracovních příležitostí
- f) Nabídka bezplatných počítačových kurzů
- g) Výuka cizích jazyků
- h) Semináře zaměřené na získání komunikačních dovedností a rozvoj osobnosti
- i) Pomoc při odstranění bariér např. formou zajištění dopravy do zaměstnání
- j) Jiné – uveďte

6. Spolupracujete, při začleňování občanů do pracovního procesu, také s jinými organizacemi ? Pokud ano, uveďte prosím s jakými. Zvolené varianty označte podtržením.

a) ano, spolupracujeme např. s:

- 1) úřadem práce
- 2) okresní správou sociálního zabezpečení
- 3) personální agenturou
- 4) jiné – uveďte.....

b) ne, s dalšími institucemi ve věci začleňování klientů nespolečujeme

7. Co lze, dle Vašeho názoru, označit v práci Vaší instituce za úspěch?

8. Jaké cíle či plány do budoucna si Vaše instituce, v problematice zaměstnanosti osob se zdravotním postižením, vytyčila? Zvolené varianty označte podtržením.

- a) Zlepšit vztah veřejnosti k osobám se zdravotním postižením
- b) Zajištění více finančních prostředků prostřednictvím sponzorských darů
- c) Zlepšení podmínek pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- d) Jiné – uveďte

9. Spolupracujete přímo s potenciálními zaměstnavateli? Zvolené varianty označte podtržením.

a) ano, spolupracujeme např. se zaměstnavateli v oblasti:

- 1) průmyslu
- 2) služeb
- 3) státní správy
- 4) jiné – uveďte.....

b) ne, s potenciálními zaměstnavateli nespolupracujeme

10. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl (a) ano, uveďte prosím jakým způsobem a s jakou zkušeností s potenciálními zaměstnavateli spolupracujete?

11. Udržujete kontakt s klienty, které se podařilo zaměstnat? Pokud ano, jaký bývá vývoj jejich pracovní kariéry?

a) ano

další vývoj

b) ne

12. Zaznamenala Vaše organizace diskriminační jednání zaměstnavatele v oblasti zaměstnávání občanů se zdravotním postižením?

a) ano

b) ne

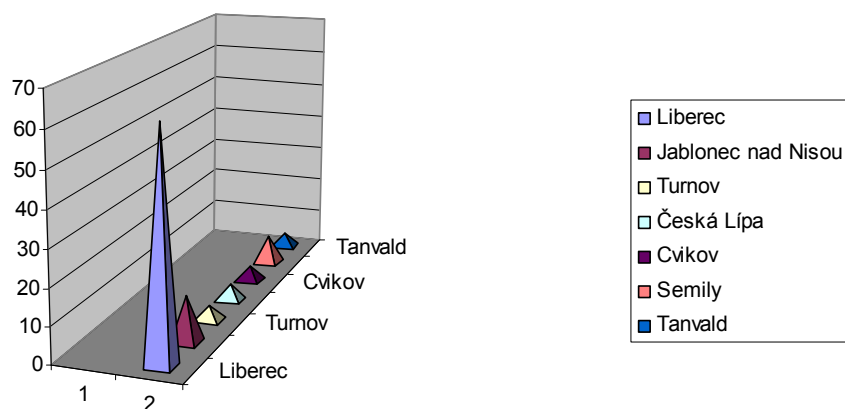
13. Pokud chcete k tématům, kterých se dotazník týkal cokoli doplnit, prosím číňte tak.

Děkuji za Váš čas

Příloha č. 4: Grafická příloha č. 1, 2

Tato příloha obsahuje grafy, které ilustrují data uvedená v praktické části v tabulce č. 1 na straně 53 a v tabulce č. 2 na straně 54.

Graf č. 1: Sídla institucí

Graf č. 2: Pracovní pozice respondentů

